

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΒΟΥΛΗΣ

Αριθμ. Πρωτ.: 6559
Ημερομ. 04/10/2021

Αθήνα 4 Οκτωβρίου 2021

- ΠΡΟΣ:** 1. Τον κ. Πρόεδρο
της Βουλής των Ελλήνων
2. Τον κ. Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής
Οικονομικών Υποθέσεων

ΘΕΜΑ: Κατάθεση Προσχεδίου Κρατικού Προϋπολογισμού 2022

Καταθέτουμε το Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2022, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 79 του Συντάγματος και τις παρ. 2, 3 και 4 του άρθρου 121 του Κανονισμού της Βουλής και παρακαλούμε για την εισαγωγή του στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων για συζήτηση.

Ο Υπουργός Οικονομικών

CHRISTOS STAIKOURAS
04.10.2021 10:54

Χρήστος Σταϊκούρας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2022

ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΕ ΣΤΗ
ΔΙΑΡΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΧΡΗΣΤΟ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑ
ΥΠΟΥΡΓΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2021

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Καταθέτουμε προς συζήτηση στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2022.

Εάν και ο Προϋπολογισμός του 2022 καταρτίζεται για δεύτερο συνεχόμενο έτος υπό το καθεστώς αβεβαιότητας που προκαλεί η παγκόσμια υγειονομική κρίση και οι τρέχουσες διεθνείς εξελίξεις στις τιμές, έχουν ήδη καταγραφεί τα πρώτα θετικά μακροοικονομικά αποτελέσματα, μετά τη σταδιακή υποχώρηση των άμεσων οικονομικών επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης. Για αυτό τον σκοπό ο ρυθμός ανάπτυξης για το έτος 2021 αναθεωρείται σημαντικά προς τα άνω, από 3,6% που προβλεπόταν στο ΜΠΔΣ 2022-2025, σε 6,1%. Αυτό σηματοδοτεί ότι σε σχέση με την ύφεση ύψους 8,2% που παρατηρήθηκε το 2020, η οικονομία έχει ήδη καλύψει άνω των δύο τρίτων του απολεσθέντος εγχώριου προϊόντος, εντός μάλιστα ενός έτους, που κατά το πρώτο εξάμηνο υπήρχαν ακόμη σε ισχύ σημαντικά περιοριστικά μέτρα στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπλέον, η σωρευτική ανάπτυξη των ετών 2021-2022 αυξάνεται στο 10,8%, 0,8% υψηλότερα σε σχέση με τις προβλέψεις στο ΜΠΔΣ 2022-2025, σηματοδοτώντας ότι κατά το έτος 2022 όχι μόνο αναμένεται να αποκατασταθεί το επίπεδο του εγχώριου προϊόντος του 2019, αλλά αυτό να αυξηθεί περαιτέρω, κατά 1,7%. Χαρακτηριστικό και δομικό στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης που ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη, είναι η σημαντική μείωση του ποσοστού ανεργίας, από 16,8% τον Ιούλιο του 2020, σε 14,2% τον Ιούλιο του 2021.

Το ανωτέρω αποτέλεσμα δεν οφείλεται προφανώς μόνο στην άρση των περιοριστικών μέτρων, αλλά σε μεγάλο βαθμό στην πρωτόγνωρη σε ύψος οικονομική ενίσχυση νοικοκυριών και επιχειρήσεων που ξεπερνά τα 42 δισ. ευρώ σε ταμειακή βάση, και τα 30 δισ. ευρώ σε δημοσιονομική βάση, την περίοδο 2020-2022. Παράλληλα, τα ταμειακά διαθέσιμα παραμένουν σε ασφαλή επίπεδα. Η πληθώρα παρεμβάσεων, που περιλαμβάνει άνω των 70 κατηγοριών μέτρων, πολλά από τα οποία ανανεώνονταν και βελτιώνονταν σε μηνιαία βάση, κατάφερε να στηρίξει την οικονομική δραστηριότητα της χώρας, έτσι ώστε να είναι έτοιμη να κάνει το άλμα ανάπτυξης στη μετα-κορωνοϊό εποχή. Επίσης, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας ενισχύεται και η χώρα αναβαθμίζεται. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της υλοποίησης ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου σχεδίου μεταρρυθμίσεων, σε όλα τα πεδία της δημόσιας σφαίρας, παρά τους περιορισμούς της πανδημίας.

Η νέα εποχή ισχυρής και βιώσιμης ανάπτυξης σηματοδοτεί τη στροφή προς ένα οικονομικό μοντέλο περισσότερο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο, προς ένα κράτος πιο αποτελεσματικό, με λιγότερη γραφειοκρατία, ψηφιακά αναβαθμισμένο, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και ένα ανθεκτικότερο κοινωνικό δίκτυο προστασίας. Η Ελλάδα έχοντας διαθέσιμα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία, με αιχμή το Ταμείο Ανάκαμψης και το ΕΣΠΑ 2021-2027, είναι έτοιμη για μια μετάβαση σε νέα εποχή, που συνδυάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την κοινωνική συνοχή και δικαιοσύνη.

Οκτώβριος 2021

Χρήστος Σταϊκούρας

Θόδωρος Σκυλακάκης

Υπουργός Οικονομικών

Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1

Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές 7

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2021 7
2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα το 2021 16
3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2022 19

Κεφάλαιο 2

Προϋπολογισμός Γενικής Κυβέρνησης 25

1. Εκτιμήσεις 2021 25
- 1.1 Κρατικός Προϋπολογισμός 26
- 1.2 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης 35
- 1.3 Ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους 37
2. Προβλέψεις 2022 39
- 2.1 Κρατικός Προϋπολογισμός 40
- 2.2 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης 44
- 2.3 Επισκόπηση δαπανών και εσόδων 45
- 2.4 Προϋπολογισμός επιδόσεων 45
- 2.5 Ενσωμάτωση στον Προϋπολογισμό της περιβαλλοντικής διάστασης – Green Budgeting... 46
3. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2021 και 2022 46

Κεφάλαιο 3

Δημόσιο χρέος 53

1. Σύνθεση δημόσιου χρέους 53
2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους 55
3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου 56
4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2022 57

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2021

Στα τέλη του 2020, οι προοπτικές ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας από την κρίση που προκάλεσε η πανδημία της νόσου Covid-19 προδιαγράφονταν συντηρητικές βραχυπρόθεσμα λόγω της εφαρμογής ενός νέου κύκλου περιοριστικών μέτρων στις μετακινήσεις και στη λειτουργία οικονομικών κλάδων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το συνεχιζόμενο κύμα της πανδημίας (δεύτερο «lockdown»).

Στον ίδιο χρόνο, η Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021 αναφερόταν στην κρισιμότητα του παράγοντα της πανδημίας σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, σε σχέση με τον ρυθμό οικονομικής ανάκαμψης του 2021, ενώ ακόμα και σήμερα, η διάρκεια της πανδημίας έχει πρωταρχική θέση μεταξύ των αυξημένων αβεβαιοτήτων που επιδρούν στη διαδικασία μακροοικονομικών προβλέψεων.

Πράγματι, στην αρχή του τρέχοντος έτους η περαιτέρω χειροτέρευση των επιδημιολογικών δεδομένων διεθνώς, με την επέλαση του τρίτου κύματος της πανδημίας, οδήγησαν πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και την Ελλάδα, στη διατήρηση περιοριστικών μέτρων στις μετακινήσεις και την οικονομία για μακρύτερο χρονικό διάστημα από το σχεδιαζόμενο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, το χρονικό αυτό διάστημα κατέλαβε ολόκληρο το πρώτο τρίμηνο του 2021. Ως αποτέλεσμα, στους πρώτους μήνες του 2021 η επίσημη πρόβλεψη για την ανάκαμψη του πραγματικού ΑΕΠ αναθεωρήθηκε προς τα κάτω, από 4,8% της Εισηγητικής Έκθεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού 2021 σε 3,6% του Προγράμματος Σταθερότητας (Απρίλιος 2021), η οποία παρέμεινε αμετάβλητη κατά την κατάρτιση του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Εν τούτοις, η σταδιακή επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας μετά την άρση του δεύτερου «lockdown», τον Απρίλιο του 2021, συνοδεύτηκε από σταδιακή εξομάλυνση της πίεσης στο εθνικό σύστημα υγείας από τη διασπορά του ιού, στη βάση της αποτελεσματικής σχεδίασης του εμβολιαστικού προγράμματος της χώρας. Ως αποτέλεσμα, παρά τη νέα πρόκληση του τέταρτου κύματος της πανδημίας με την οποία βρίσκεται αντιμέτωπη η παγκόσμια κοινότητα από τον Αύγουστο του 2021, ο κίνδυνος νέας έξαρσης του Covid-19 είναι πλέον οριοθετημένος ως προς τις επιπτώσεις του στην ελληνική οικονομία, με την υλοποίηση του ελληνικού εμβολιαστικού προγράμματος και των λοιπών μέτρων δημόσιας υγείας να δρουν προς την κατεύθυνση της εγγύησης της απρόσκοπτης λειτουργίας του συνόλου των οικονομικών κλάδων, αποσοβώντας την πιθανότητα νέων οριζόντιων αναστολών λειτουργίας.

Την ίδια στιγμή, η προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας, τόσο στις ειδικές συνθήκες λειτουργίας του πρώτου τριμήνου 2021, όσο και στην επανέναρξη των δραστηριοτήτων που επλήγησαν από το δεύτερο τρίμηνο του έτους, υπήρξε αρκούντως ταχεία και δυναμική, ώστε να καταστήσει την εκτίμηση του ΜΠΔΣ 2022-2025 για το ΑΕΠ του 2021 ιδιαίτερα συντηρητική και να δημιουργήσει την ανάγκη αναθεώρησής της προς τα πάνω.

Στο πρώτο τρίμηνο του 2021, η ελληνική οικονομία επέδειξε αυξημένη ανθεκτικότητα έναντι της αναγκαστικής συμπίεσης της ζήτησης σε κλάδους συναλλαγών που απαιτούν φυσική παρουσία (κυρίως κλάδους υπηρεσιών, όπως λιανεμπόριο, υπηρεσίες αναψυχής, μεταφορών, εστίασης και τουρισμού). Σε αυτό συντέλεσε, αφενός, η μειωμένη επίπτωση του δεύτερου

«lockdown» στην κινητικότητα της κοινότητας¹, και, αφετέρου, η προηγούμενη εμπειρία των φορέων οικονομικής δραστηριότητας στις συνθήκες λειτουργίας υπό «lockdown», καθώς τόσο οι επιχειρήσεις όσο και τα νοικοκυριά προσάρμοσαν σταδιακά τη συμπεριφορά τους με ανάπτυξη νέων διαύλων συναλλαγών (ηλεκτρονικό εμπόριο, συναλλαγές «click-away/click-in-shop», διαδικτυακές υπηρεσίες ψυχαγωγίας, επέκταση κατ' οίκον διανομής στην εστίαση). Η εν λόγω επιτάχυνση της ψηφιακής μετάβασης καταγράφεται ως ένα από τα οφέλη της πανδημικής κρίσης, θέτοντας ωστόσο προκλήσεις για την περίοδο μετάβασης στην κανονικότητα σε ό,τι αφορά την κάλυψη ανισοτήτων ως προς τη διάχυση των ψηφιακών τεχνολογιών και δεξιοτήτων μεταξύ κλάδων, μεγεθών επιχειρήσεων και ομάδων εργατικού δυναμικού.

Άλλος παράγοντας ανθεκτικότητας της ελληνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου 2021 υπήρξε η εδραίωση του κλίματος εμπιστοσύνης στην οικονομία, ως αποτέλεσμα της συνέχισης εφαρμογής των κυβερνητικών μέτρων στήριξης για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας.

Σε ό,τι αφορά τα εθνικά μέτρα στήριξης, κατά τη διάρκεια του δεύτερου «lockdown» συνέχισαν να λαμβάνουν τη μορφή οικονομικής στήριξης², αναστολής πληρωμής υποχρεώσεων³ και ενίσχυσης της ρευστότητας⁴, ενώ εντάθηκαν ως προς το συνολικό ύψος τους έναντι του πρώτου «lockdown», αναγνωρίζοντας τους κινδύνους των παρατεταμένων περιοριστικών μέτρων για τις αντοχές της πραγματικής οικονομίας. Το 43,1% του συνολικού ύψους μέτρων του 2020 υλοποιήθηκε στο τέταρτο τρίμηνο του έτους («lockdown» Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2020), ενώ στο πρώτο τρίμηνο του 2021 ο ρυθμός υλοποίησης κινήθηκε σε επίσης υψηλό ποσοστό των συνολικών μέτρων για το έτος (30,7%), με εκτιμώμενη θετική επίδραση στην οικονομία ύψους 4,1 δισ. ευρώ (8,9% του τριμηνιαίου ΑΕΠ).

Στοιχείο της αποτελεσματικότητας των μέτρων στήριξης είναι ότι συνέβαλαν στην αποφυγή σημαντικών δευτερογενών επιπτώσεων στους μη άμεσα πληττόμενους κλάδους, όπως αποτυπώνεται στα στοιχεία πραγματικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του πρώτου τριμήνου 2021. Συγκεκριμένα, έξι εκ των συνολικά δέκα κλάδων της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα και των υπηρεσιών ενημέρωσης και επικοινωνίας, διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και δημόσιας διοίκησης⁵ σημείωσαν αύξηση ή μηδενική μεταβολή της ΑΠΑ τους στο πρώτο τρίμηνο του 2021 σε ετήσια βάση, με αθροιστική συμβολή στη συνολική αύξηση ΑΠΑ κατά 1,8%. Την ίδια στιγμή, οι άμεσα πληττόμενοι κλάδοι συνέχισαν να ανακτούν σταδιακά τις απώλειες ΑΠΑ που κατέγραψαν κατά τη διάρκεια του πρώτου «lockdown», με τη σωρευτική ανάκτηση κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 στο 61,8% για τον κλάδο λιανικού/χονδρικού εμπορίου/μεταφορών/εστίασης και καταλυμάτων, 84,1% για τον κλάδο επαγγελματικών, επιστημονικών και διοικητικών δραστηριοτήτων και 38,2% για τον κλάδο τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας.

¹ Βάσει στοιχείων Αναφοράς Κινητικότητας Κοινότητας για τον COVID-19 της Google.

² Όπως, μεταξύ άλλων, η μείωση του ΦΠΑ σε κλάδους υπηρεσιών που σχετίζονται με τουρισμό και αναψυχή, οι αποζημιώσεις ειδικού σκοπού για πληττόμενους εργαζόμενους και η χρονική επέκταση του επιδόματος ανεργίας, η στήριξη με προσωρινό προσωπικό του συστήματος υγείας και των δημόσιων μεταφορών, η χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής, το πρόγραμμα «Γέφυρα» για επιδότηση δανείων με υποθήκη την πρώτη κατοικία και ο μηχανισμός «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ» για την οικονομική ενίσχυση βραχυχρόνιας εργασίας.

³ Όπως η αναστολή πληρωμών ΦΠΑ, φορολογικών υποχρεώσεων συμπεριλαμβανομένων δόσεων σε ρύθμιση, και ασφαλιστικών εισφορών.

⁴ Το πρόγραμμα παροχής δανείων κεφαλαίου κίνησης προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις με διετή επιδότηση επιτοκίου λόγω πανδημίας από το ΤΕΠΧ II και το Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19, στο πλαίσιο της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, με εγγυημένα δάνεια κεφαλαίου κίνησης για μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις.

⁵ Περιλαμβάνει την κοινωνική ασφάλιση και τις δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας.

Βάσει των παραπάνω, η οικονομική επίπτωση του δεύτερου «lockdown» κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 ήταν μικρότερη από ό,τι στο προηγούμενο τρίμηνο, παρά τη συγκριτικά μεγαλύτερη διάρκειά του. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 4,5% μεταξύ των δύο τριμήνων, με την ύφεση έναντι του αντίστοιχου τριμήνου προηγούμενου έτους να περιορίζεται στις 2,3 ποσοστιαίες μονάδες από 6,8 ποσοστιαίες μονάδες στο τέταρτο τρίμηνο 2020. Την ίδια στιγμή, συνεπής παρέμεινε η τάση των προηγούμενων τριμήνων της πανδημίας τόσο ως προς τα κανάλια διάχυσης των επιπτώσεων στην οικονομία (ιδιωτική κατανάλωση, εξαγωγές υπηρεσιών) όσο και ως προς τις συνιστώσες του ΑΕΠ που, παρά τη δύσκολη συγκυρία, αύξησαν τον όγκο τους (επενδύσεις, εξαγωγές αγαθών).

Από την προσέγγιση της δαπάνης σε αλυσωτούς δείκτες όγκου, η ιδιωτική κατανάλωση υπήρξε προοδευτικά πιο ανθεκτική κατά τη διάρκεια του δεύτερου «lockdown», με τη συμβολή της στη μεταβολή του τριμηνιαίου ΑΕΠ λιγότερο αρνητική στο πρώτο τρίμηνο του 2021 από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (-2,6% έναντι -2,9%, αντίστοιχα). Παρά τη μείωση της απασχόλησης μισθωτών κατά 6,3%, έναντι του πρώτου τριμήνου 2020⁶, στο πρώτο τρίμηνο του 2021 η αύξηση του μέσου μισθού κατά 1,5% περιόρισε τις απώλειες των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας σε 4,9%, και από κοινού με τις αυξήσεις στο καθαρό εισόδημα περιουσίας (+2,6%) και στις εισπραττόμενες κοινωνικές παροχές και λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις (+5,5%), ενίσχυσε το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών κατά 5,1%, οδηγώντας σε θετική ακαθάριστη αποταμίευση σχεδόν 3 δισ. ευρώ (έναντι αρνητικής στο πρώτο τρίμηνο του 2020)⁷. Χωρίς να υποτιμάται η υφεσιακή επίδραση της ιδιωτικής κατανάλωσης στο πρώτο τρίμηνο του 2021, τα παραπάνω στοιχεία μεταφράζονται στη διατήρηση του όγκου της κατά 13,6% υψηλότερα στους τελευταίους τρεις μήνες του δεύτερου «lockdown», από ό,τι στο πρώτο «lockdown».

Οι καθαρές εξαγωγές υπηρεσιών, ως ο έτερος προσδιοριστικός παράγοντας της ύφεσης λόγω της πανδημίας, αύξησαν την αρνητική συμβολή τους στην οικονομική ανάκαμψη στο πρώτο τρίμηνο 2021, έναντι του προηγούμενου τριμήνου κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες (σε -5,9% του τριμηνιαίου ΑΕΠ), λόγω της μεγαλύτερης αύξησης εισαγωγών υπηρεσιών, έναντι των αντίστοιχων εξαγωγών μεταξύ διαδοχικών τριμήνων. Βάσει των στοιχείων Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος, η μείωση των ονομαστικών εξαγωγών υπηρεσιών εντός του τριμήνου υπήρξε σημαντική στους τομείς ταξιδιωτικών υπηρεσιών (-82,1%, έναντι του πρώτου τριμήνου 2020), υπηρεσιών μεταποίησης (-48,5%), μεταφορών πλην θαλάσσιων (-41,4%) και υπηρεσιών αναψυχής (-25,3%), αντανakλώντας την επίδραση της εφαρμογής μέτρων κατά του Covid-19 σε διεθνές επίπεδο στην αρχή του 2021.

Από την άλλη πλευρά, οι υπόλοιπες συνιστώσες του ΑΕΠ συνέχισαν στο πρώτο τρίμηνο 2021 να έχουν θετική συμβολή στο πραγματικό παραγόμενο προϊόν: οι καθαρές εξαγωγές αγαθών κατά 2,1% του τριμηνιαίου ΑΕΠ, εν μέσω αύξησης των εξαγωγών, έναντι μείωσης των εισαγωγών, η δημόσια κατανάλωση κατά 1,5%, δεδομένων των ενισχυμένων μέτρων στήριξης της δημόσιας υγείας και οι επενδύσεις κατά 1,1%, λόγω αυξημένης εκτέλεσης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων που συνετέλεσε στην ανοδική τάση όλων των κατηγοριών επενδύσεων σε κατασκευές και εξοπλισμό για πρώτη φορά από το δεύτερο τρίμηνο

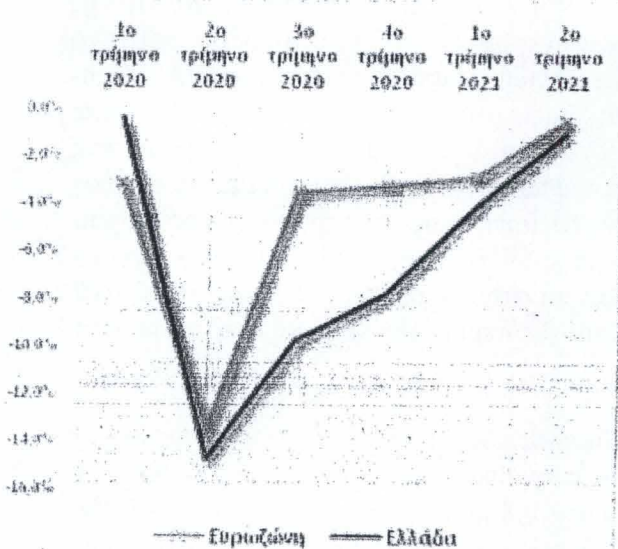
⁶ Σε εθνικολογιστική βάση. Η αντίστοιχη μείωση στο σύνολο των απασχολούμενων ήταν μικρότερη, κατά 5,1%, λόγω της περιορισμένης μείωσης των αυτοαπασχολούμενων (-1,9%).

⁷ Σε όρους πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, θετική επίδραση προήλθε και από τον αρνητικό ρυθμό πληθωρισμού κατά 2,1% εντός του τριμήνου, σε συνέχεια των αρνητικών μεταβολών του Εναρμονισμένου ΔTK από τον Απρίλιο του 2020.

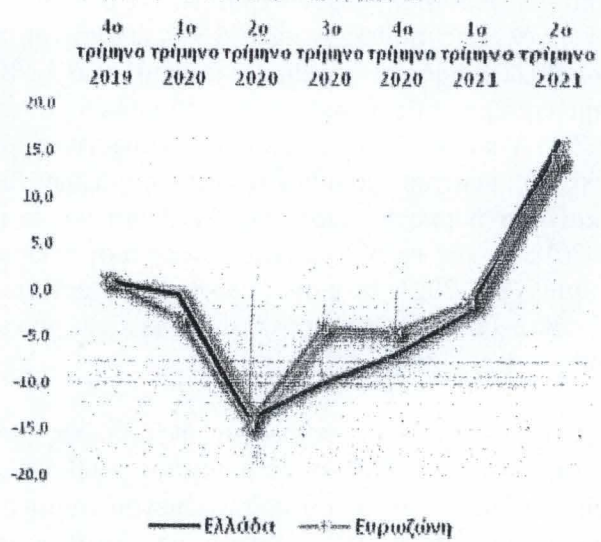
του 2006. Θετική συμβολή είχαν, επίσης, η μεταβολή αποθεμάτων και οι στατιστικές διαφορές, κατά 1,5%, σύμφωνα με την εποχική διόρθωση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

Στο δεύτερο τρίμηνο 2021, η σταδιακή άρση των περιορισμών στις μετακινήσεις και στη λειτουργία των επιχειρήσεων οδήγησε σε περαιτέρω ανάκτηση των απωλειών του τριμηνιαίου ΑΕΠ, έναντι της προ κρίσης περιόδου, που σε ονομαστικούς όρους έφτασε το 98,9% (διάγραμμα 1.1). Συγκρίνοντας το ποσοστό ανάκτησης με το αντίστοιχο της Ευρωζώνης, η μικρή προς τα κάτω απόκλιση για την Ελλάδα υποδηλώνει τον ακόμη αρνητικό αποπληθωριστή ΑΕΠ κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (-0,1%), έναντι θετικού στην Ευρωζώνη (+0,6%). Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί την σε όρους όγκου συγκριτικά μεγαλύτερη επιτάχυνση της ανάκαμψης στην ελληνική οικονομία (διάγραμμα 1.2).

Διάγραμμα 1.1: Απόκλιση ονομαστικού ΑΕΠ από το προ πανδημίας επίπεδο (4^{ου} τριμήνου 2019)

Διάγραμμα 1.2: Εξέλιξη πραγματικού ΑΕΠ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (% ετήσιες μεταβολές)

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (Ελληνική Στατιστική Αρχή, Eurostat)

Ειδικότερα, η αύξηση του όγκου ΑΕΠ στην Ελλάδα συνεχίστηκε κατά 3,4%, έναντι του πρώτου τριμήνου 2021, ενώ, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου προηγούμενου έτους, ο όγκος αυξήθηκε για πρώτη φορά από την έναρξη της πανδημίας, με σημαντικό ρυθμό 16,2% (εν μέσω επιδράσεων βάσης), ο οποίος υπερέβη τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωζώνης κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες. Ως αποτέλεσμα, ήδη στο δεύτερο τρίμηνο 2021, το επίπεδο του πραγματικού ΑΕΠ διαμορφώνεται πάνω από το προ κρίσης επίπεδο κατά 0,7%, ενώ στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου 2021, η πραγματική ανάκαμψη ανέρχεται σε 6,3% σε ετήσια βάση.

Η ώθηση της ανάκαμψης στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 απορρέει από το άνοιγμα των οικονομικών δραστηριοτήτων, που βελτίωσε περαιτέρω τις προσδοκίες για την πορεία της εγχώριας ζήτησης, διατηρώντας ανοδικές τις επενδύσεις, τους δείκτες παραγωγής στη βιομηχανία και τις εξαγωγές, και οδήγησε σε αύξηση αποθεμάτων⁸.

⁸ Η συμβολή της αύξησης αποθεμάτων και των στατιστικών διαφορών στην αύξηση του τριμηνιαίου ΑΕΠ έφτασε τις 6,7 ποσοστιαίες μονάδες, αντιστοιχώντας στο 41,1% της αύξησής του από όλες τις συνιστώσες ΑΕΠ.

Σε σχέση με το επίπεδο της (ήδη προσαρμοσμένης) ιδιωτικής κατανάλωσης του πρώτου τριμήνου 2021, στο δεύτερο τρίμηνο καταγράφηκε μικρή μείωση του όγκου της (-0,4%), εν μέσω μηδενικών αντίστοιχων μεταβολών στον αριθμό των μισθωτών και στις συνολικές αμοιβές εξαρτημένης εργασίας. Ωστόσο, σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020, η επίδραση χαμηλής βάσης του πρώτου «lockdown» συνέβαλε στη μετατροπή της ιδιωτικής κατανάλωσης από κύριο προσδιοριστικό παράγοντα της ύφεσης, προηγουμένως, σε κύριο κινητήριο μοχλό της ανάκαμψης στο δεύτερο τρίμηνο 2021. Εξηγώντας το 55,5% της τριμηνιαίας ανάκαμψης του εγχώριου προϊόντος, η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση συνέβαλε στην αύξηση του ΑΕΠ του δεύτερου τριμήνου 2021 κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες, σε συμβατότητα με τις εντός τριμήνου διψήφια αυξήσεις του όγκου λιανικού εμπορίου (39,8% τον Απρίλιο και 20,7% στο σύνολο του τριμήνου), και των νέων αδειών κυκλοφορίας ΙΧ (93,7% στο σύνολο του τριμήνου).

Την ίδια στιγμή, ο έτερος προσδιοριστικός παράγοντας της ύφεσης λόγω της πανδημίας, οι καθαρές εξαγωγές υπηρεσιών, βελτίωσαν τη συμβολή τους στο τριμηνιαίο ΑΕΠ από αρνητική σε μηδενική, καθώς η διεθνής άρση των περιορισμών έδωσε ώθηση στις πραγματικές εξαγωγές τόσο του ταξιδιωτικού ισοζυγίου (σε επίπεδο επταπλάσιο του δεύτερου τριμήνου 2020), όσο και των ισοζυγίων μεταφορών και λοιπών υπηρεσιών (κατά 26,0% και 29,6% σε ετήσια βάση, αντίστοιχα). Ωστόσο, η ισχνή επίδοση του εξωτερικού τουρισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2021 διατήρησε, στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, το επίπεδο όγκου των συνολικών εξαγωγών υπηρεσιών χαμηλότερα από το αντίστοιχο επίπεδο του 2019 κατά 39,2%.

Ταυτόχρονα, με την επαναλειτουργία της οικονομίας, επέδρασαν θετικά για την οικονομική ανάκαμψη του δεύτερου τριμήνου τα συνεχιζόμενα κυβερνητικά μέτρα στήριξης, που ανήλθαν στο 25,3% του συνολικού ύψους μέτρων για το 2021, με εκτιμώμενη θετική επίδραση στην οικονομία ύψους 2,3 δισ. ευρώ (5,7% του τριμηνιαίου ΑΕΠ). Μέρος της επίδρασης των μέτρων αντανακλάται στις πραγματικές επενδύσεις του δεύτερου τριμήνου, που διατηρήθηκαν σε ανοδική πορεία για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο, καταγράφοντας διψήφιο ρυθμό μεταβολής σε ετήσια βάση (12,9%) και επιταχυνόμενο ρυθμό έναντι του προηγούμενου τριμήνου (4,3%) για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο. Θετική συμβολή υπήρξε από όλες τις κατηγορίες επενδύσεων πλην των κατοικιών, με σημαντική αύξηση στις επενδύσεις μεταφορικού και μηχανολογικού εξοπλισμού κατά 134,2% σε ετήσια βάση. Παράλληλα, το σημαντικό ύψος δαπανών για την πανδημία εντός του τριμήνου συγκράτησε τη δημόσια κατανάλωση σε αυξημένο επίπεδο όγκου (6,1% πάνω από το αντίστοιχο τρίμηνο 2020). Ωστόσο, μεταξύ διαδοχικών τριμήνων υπήρξε μικρή υποχώρηση της δημόσιας κατανάλωσης (-0,7%), δεδομένης της υψηλής βάσης προηγούμενων τριμήνων.

Αρνητική συμβολή για το ΑΕΠ του δεύτερου τριμήνου 2021 προήλθε μόνο από τις καθαρές εξαγωγές αγαθών, κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες, λόγω της ταχύτερης ανάκαμψης των εισαγωγών αγαθών έναντι των εξαγωγών, κατά περίπου 1 δισ. ευρώ. Η επιτάχυνση της απόδοσης των εισαγωγών αγαθών (+3,8% έναντι του προηγούμενου τριμήνου και +19,7% έναντι του δεύτερου τριμήνου 2020, λόγω επίδρασης χαμηλής βάσης) συνδέεται με την ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης, ιδίως της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων σε εξοπλισμό. Πάντως, οι πραγματικές εξαγωγές αγαθών διατήρησαν και αυτές την ανοδική τους πορεία για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο (+2,9% έναντι του προηγούμενου τριμήνου και +17,1% έναντι του δεύτερου τριμήνου 2020), καταγράφοντας το ιστορικά υψηλότερο επίπεδό τους, έναντι όλης της περιόδου για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (1995-2021). Αυτό συναρτάται με τη μεγαλύτερη εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας και υποδηλώνει δυναμικά διατηρήσιμα οφέλη για τη μετά την πανδημία εποχή.

Από την πλευρά της παραγωγής, οι αυξημένες προσδοκίες σε βιομηχανία και κατασκευές αποτυπώθηκαν στην ενίσχυση του δείκτη κύκλου εργασιών της βιομηχανίας κατά 36,7% στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, έναντι 30% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πραγματική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της οικονομίας αυξήθηκε κατά 14,2%, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2020, με αντίστοιχες αυξήσεις ΑΠΑ σε όλους τους κλάδους πλην των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις της ΑΠΑ σημειώθηκαν στους κλάδους λιανικού και χονδρικού εμπορίου/μεταφορών/εστίασης και καταλυμάτων (+37,5%) και τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας (+36,2%), σηματοδοτώντας την επανεκκίνηση των εν λόγω δραστηριοτήτων που είχαν πληγεί από τους περιορισμούς κατά του Covid-19.

Συμβατά με την ανάκαμψη της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι και τα στοιχεία πειραματικών στατιστικών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, σύμφωνα με τα οποία οι ενάρξεις λειτουργίας επιχειρήσεων για το σύνολο των τομέων της οικονομίας εντός του τριμήνου παρουσίασαν αύξηση 71,0% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020, με τη μεγαλύτερη αύξηση να καταγράφεται στον τομέα μεταφοράς και αποθήκευσης (95,8%) και στον τομέα ενημέρωσης και επικοινωνίας (87,5%) και τη μικρότερη αύξηση στις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης (46,3%) και στη μεταποίηση (48,1%).

Από το τρίτο τρίμηνο του έτους, ωστόσο, η άρση των μέτρων στήριξης δημιουργεί διεθνώς μεταβατικούς κινδύνους για τη χρηματοδότηση της οικονομικής ανάκαμψης βραχυπρόθεσμα, κατά το μέτρο που η υλοποίηση της άρσης πραγματοποιηθεί άμεσα (cliff-effects). Για την αποφυγή πραγματοποίησης αυτών των κινδύνων, από την αρχή του 2021 η ελληνική κυβέρνηση έχει σχεδιάσει και ήδη υλοποιεί μια δέσμη νέων μέτρων, προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στη μετά-Covid εποχή, χωρίς έξοδο βιώσιμων επιχειρήσεων από την αγορά και χωρίς απώλεια θέσεων εργασίας. Από το σύνολο των μέτρων του 2021, που αποτιμώνται στο 9,4% του ετήσιου ΑΕΠ, το υπολειπόμενο 43,9% έχει προγραμματιστεί προς εκταμίευση με σχετικά εμπροσθοβαρή τρόπο κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους (αναλογία 3 προς 2 μεταξύ τρίτου και τέταρτου τριμήνου). Σε αυτή τη βάση, η συνεχιζόμενη επίδραση των μέτρων στήριξης στο τρίτο και τέταρτο τρίμηνο του έτους αναμένεται να συμβάλει στο πραγματικό ΑΕΠ κατά 1,9% του εξαμηνιαίου ΑΕΠ.

Κεντρικός προσανατολισμός των μέτρων μεταβατικής περιόδου είναι η στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δεδομένης της υψηλής συγκέντρωσης των συνολικά απασχολούμενων στον τομέα αυτό, αλλά και της εκτίμησης για τετραπλάσιο ετήσιο ρυθμό μείωσης της ΑΠΑ των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων το 2020, έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων⁹. Στα εν λόγω μέτρα περιλαμβάνονται η μη επιστρεπτέα επιχορήγηση προς μικρές επιχειρήσεις μέσω των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το νέο πρόγραμμα εγγυημένης χρηματοδότησης για πολύ μικρές επιχειρήσεις από το Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19 της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας και το πρόγραμμα «Γέφυρα 2» για επιδότηση δανείων μικρομεσαίων επιχειρήσεων πληγιστών από την πανδημία.

Επιπρόσθετα μέτρα στήριξης, με έναρξη εφαρμογής το 2021, αποτελούν η αναστολή της εισφοράς αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών ιδιωτικών υπαλλήλων κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2021-2022, το πρόγραμμα επιδότησης παγίων δαπανών πληγιστών επιχειρήσεων, η μη επιστροφή μέρους των ενισχύσεων της επιστρεπτέας προκαταβολής (σε σύνδεση με τη μείωση του κύκλου εργασιών), το πρόγραμμα κεφαλαίου κίνησης για την εστίαση και τον τουρισμό, η παροχή ρευστότητας με τη

⁹ Προβλέψεις στο πλαίσιο της Ετήσιας Έκθεσης για τις Ευρωπαϊκές ΜΜΕ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2021.

μορφή επιδοτήσεων για ξενοδοχεία, γυμναστήρια και παιδότοπους, και η μείωση του ΦΠΑ σε γυμναστήρια και σχολές χορού.

Όσον αφορά τα μέτρα στήριξης σε κεντρικό ευρωπαϊκό επίπεδο, η παράταση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) έως και το 2022 προνοεί για την αποφυγή τυχόν ανακοπής της πορείας οικονομικής ανάκαμψης από μια απότομη περυστολή της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής στα κράτη-μέλη. Ταυτόχρονα, το τρέχον διάστημα εξετάζεται η αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων του ΣΣΑ, με το Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο να προτρέπει για την ολοκλήρωση της διαδικασίας πριν την επανέναρξη ισχύος του Συμφώνου. Πέραν αυτών, το ευρωπαϊκό πακέτο ανάκαμψης από «Next Generation EU» (NGEU), ύψους 750 δισ. ευρώ, εγγυάται σήμερα τις μεσοπρόθεσμες αναπτυξιακές δυνατότητες των κρατών-μελών, με την κύρια συμβολή να προέρχεται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility – RRF).

Παράλληλα, η διευκολυντική νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), μέσω του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω της πανδημίας (Pandemic Emergency Purchase Programme), προβλέπεται να συνεχιστεί έως τουλάχιστον τον Μάρτιο του 2022. Ακόμα και μετά τη λήξη του προγράμματος, η ΕΚΤ προτίθεται να επανεπενδύει τα εν λόγω ομόλογα του χαρτοφυλακίου της τουλάχιστον έως το τέλος του 2023. Το γεγονός αυτό επεκτείνει χρονικά το όφελος της τρέχουσας νομισματικής πολιτικής για την Ελλάδα, διατηρώντας το κόστος δανεισμού της χαμηλό για περίοδο που αγγίζει το κατ' εκτίμηση χρονικό σημείο επανάκτησης επενδυτικής βαθμίδας¹⁰ και συμπερίληψης των ελληνικών ομολόγων στο τακτικό πρόγραμμα αγοράς της ΕΚΤ (Asset Purchase Program).

Ενδεικτική της σταθερότητας του προσανατολισμού της ΕΚΤ στη στήριξη της ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας είναι η, από τον Ιούλιο του 2021, αλλαγή της στρατηγικής της ως προς τον στόχο πληθωρισμού σε συμμετρική, έπειτα από την αυξητική τάση του πληθωρισμού εντός του 2021 στην Ευρωζώνη (αλλά και παγκοσμίως, και κυρίως στις ΗΠΑ). Βάσει της συμμετρικής στρατηγικής, πλέον η ΕΚΤ θεωρεί τη μεσοπρόθεσμα αρνητική απόκλιση του πληθωρισμού έναντι του 2% εξίσου ανεπιθύμητη με την προς τα πάνω απόκλιση, ενώ έως πρότινος ο στόχος ήταν για επίπεδο χαμηλότερο, αλλά γύρω στο 2%. Αυτό σηματοδοτεί τη θεώρηση των τρεχουσών πληθωριστικών πιέσεων από την ΕΚΤ¹¹ ως προσωρινών, και απομακρύνει το ενδεχόμενο μιας πρόωρης αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής εν μέσω αβεβαιοτήτων για τη μόνιμη ή παροδική φύση της παρατηρούμενης σήμερα οικονομικής ανάκαμψης.

Τεχνικά, στο δεύτερο εξάμηνο του 2021 αναμένεται να δημιουργηθεί μία επίδραση υψηλής βάσης για την οικονομική ανάπτυξη, εξαιτίας της εμπροσθοβαρούς ανάκτησης των οικονομικών απωλειών του 2020 στο προηγούμενο εξάμηνο και της, μετά τη λήξη του, σταδιακής μείωσης των μέτρων οικονομικής στήριξης. Ωστόσο, πηγή δυνητικής επιβράδυνσης της ανάκαμψης στην ελληνική οικονομία από το τρίτο τρίμηνο του 2021 αποτελούν οι τρέχουσες διεθνείς εξελίξεις στις τιμές. Ειδικότερα, το τρέχον διάστημα ο ρυθμός πληθωρισμού διαμορφώνεται σε θετικό επίπεδο, αισθητά υψηλότερα από τον αρνητικό πληθωρισμό έως τον Μάιο 2021. Τον Αύγουστο 2021, ο ρυθμός πληθωρισμού βάσει του Εθνικού ΔΤΚ στην Ελλάδα έφτασε το 1,9%, σε σχέση με τον Αύγουστο 2020 (έναντι του ακόμα υψηλότερου 3,0% στην

¹⁰ Σε κάθε περίπτωση, η επανάκτηση συναρτάται με την εξυγίανση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών και την περαιτέρω μείωση του αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων.

¹¹ Η θεώρηση της ΕΚΤ συμβαδίζει με εκείνη τόσο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ όσο και με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όσον αφορά την παροδική φύση του φαινομένου των πληθωριστικών πιέσεων, που αποδίδονται σε επιδράσεις βάσης του 2020.

Ευρωζώνη), λόγω των παρατηρούμενων διεθνών ανατιμήσεων βασικών αγαθών, πρώτων υλών και κόστους μεταφοράς, αλλά και της εξασθένησης της καθοδικής πίεσης στις εγχώριες τιμές από τη μείωση του ΦΠΑ σε κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, που είχε εφαρμοστεί τον Ιούνιο του 2020. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με τις αυξημένες διεθνείς τιμές του πετρελαίου, αναμένεται να συμπιέσει παροδικά το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και τη δυναμική του όγκου εξαγωγών αγαθών προς το τέλος του έτους.

Ωστόσο, σημαντικοί παράγοντες συνηγορούν στη διατήρηση υψηλού αναπτυξιακού ρυθμού στην οικονομία στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, της τάξης του 6,0% κατά μέσο όρο. Αυτοί συνοψίζονται στην εύρωστη πορεία του εξωτερικού τουρισμού την περίοδο Ιουλίου-Αυγούστου 2021 (με τάση διατήρησης τον Σεπτέμβριο), στην έναρξη υλοποίησης των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και στην εδραίωση του κλίματος εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία, στη βάση των μεταβατικών οικονομικών μέτρων της κυβέρνησης.

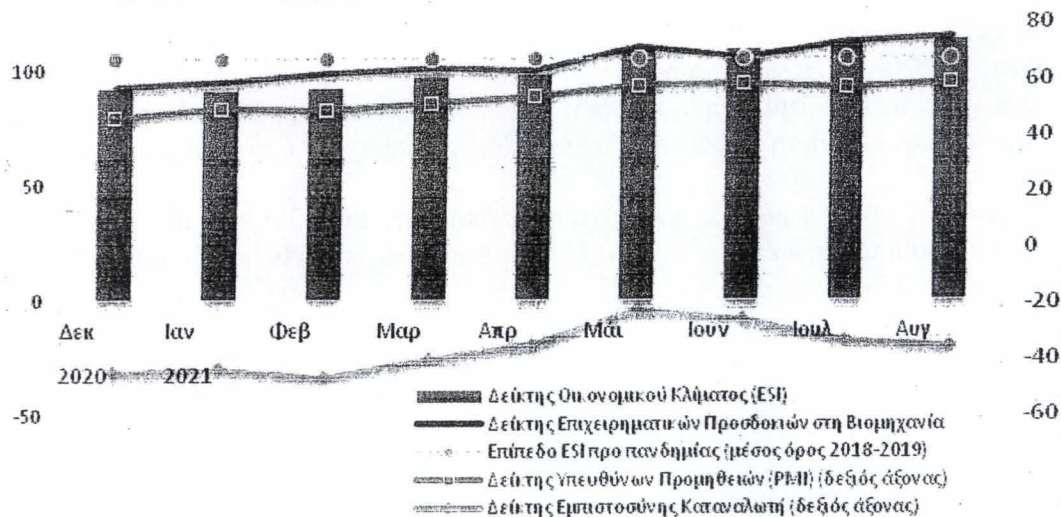
Όσον αφορά τον τουρισμό, οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις ξεπέρασαν το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου 2021 το 60% των αντίστοιχων αφίξεων του 2019, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος για τον Ιούλιο, οι μηνιαίες εισπράξεις ταξιδιωτικών υπηρεσιών από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά 235,6% έναντι του Ιουλίου 2020, φτάνοντας στο 61,4% του επιπέδου Ιουλίου 2019. Αυτό θέτει τη βάση για την επίτευξη ετήσιων ταξιδιωτικών εισπράξεων από το εξωτερικό ύψους τουλάχιστον 50% του επιπέδου του 2019, έναντι προηγούμενης εκτίμησης για αντίστοιχο ποσοστό 45%.

Την ίδια στιγμή, μετά την έγκριση του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας («Ελλάδα 2.0») από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 17 Ιουνίου 2021, έχει ανοίξει ο δρόμος για την υλοποίηση του καθοριστικού αυτού αναπτυξιακού άξονα. Βάσει του σχεδίου, τα συνολικά 17,8 δισ. ευρώ των επιχορηγήσεων και 12,7 δισ. ευρώ των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την περίοδο 2021-2026 αναμένεται να κινητοποιήσουν πολλαπλάσιους επενδυτικούς πόρους μέσω αναπτυξιακών επενδυτικών προγραμμάτων υψηλής προστιθέμενης αξίας και μεταρρυθμίσεων, εντασσόμενων σε τέσσερις πυλώνες (πράσινης μετάβασης, ψηφιακής μετάβασης, απασχόλησης/δεξιοτήτων και κοινωνικής συνοχής, ιδιωτικών επενδύσεων και μετασχηματισμού της οικονομίας).

Οι ως άνω θετικές εξελίξεις συμβάλλουν στην περαιτέρω βελτίωση των προσδοκιών επιχειρήσεων και νοικοκυριών στο τρίτο τρίμηνο του έτους, με τον Δείκτη Οικονομικού Κλίματος να κυμαίνεται σταθερά πάνω από τον μέσο όρο της διετίας προ της πανδημίας από τον Μάιο του 2021 και ανάλογες θετικές εξελίξεις στους δείκτες κλίματος στη μεταποίηση και τη βιομηχανία, βάσει των διαθέσιμων βραχυχρόνιων δεικτών της περιόδου Ιουλίου-Αυγούστου 2021 (διάγραμμα 1.3).

Σε αυτές τις θετικές ενδείξεις του τρίτου τριμήνου 2021 προστέθηκε, τον Σεπτέμβριο 2021, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από τους οίκους αξιολόγησης Scope Ratings (από BB σε BB+) και DBRS (από BB χαμηλό σε BB, με θετικές προοπτικές). Πρόκειται για την τρίτη και τέταρτη κατά σειρά αναβάθμιση του αξιόχρεου της Ελλάδας κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης, παρά τις συνθήκες αυξημένης αβεβαιότητας που αυτή έχει επιφέρει σε παγκόσμιο επίπεδο, με την αμέσως προηγούμενη να έχει επίσης συντελεστεί εντός του 2021 (Απρίλιος), από τη Standard and Poor's (από BB- σε BB με θετικές προοπτικές).

Διάγραμμα 1.3: Βραχυχρόνιοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας (μονάδες βάσης)

Πηγή: Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας (IOBE), HIS Markit

Η θετική αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας τόσο από τους οίκους αξιολόγησης, όσο και στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας¹², διευκόλυνε κατά τη διάρκεια του 2021 τη χρηματοδότηση μεγάλου μέρους της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής μέσω των αγορών, βάσει της πολιτικής στόχευσης για διατήρηση υψηλών ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας. Από την αρχή του 2021 ως τον Σεπτέμβριο, διενεργήθηκαν συνολικά πέντε νέες επιτυχημένες εξοδοί της Ελλάδας στις αγορές (Ιανουαρίου, Μαρτίου, Μαΐου, Ιουνίου και Σεπτεμβρίου). Από αυτές, έχουν αντληθεί συνολικά 14 δισ. ευρώ με όρους που καταδεικνύουν την περαιτέρω εξομάλυνση της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων¹³ παρά τη δυσμενή συγκυρία.

Παρά τους ευνοϊκούς όρους των ελληνικών εκδόσεων στις διεθνείς αγορές, η αυξημένη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας από τη γενική κυβέρνηση το 2021 συνέχισε να φέρει επιβάρυνση του δημόσιου χρέους και ελλείμματος¹⁴. Ωστόσο, η επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών αναμένεται να περιοριστεί αισθητά το 2022, υπό τη στήριξη της αναπτυξιακής δυναμικής που ήδη καταγράφεται σε τριμηνιαία βάση. Στο σύνολο του 2021, το ονομαστικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται στο 10,0% του ΑΕΠ κατά ESA από 9,7% το 2020, μειούμενο στη συνέχεια το 2022 στο 3,6%. Το πρωτογενές έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να διαμορφωθεί σε 7,4% του ΑΕΠ το 2021 και σε 1,1% του ΑΕΠ το 2022, με την επαναφορά ακολούθως σε πρωτογενή πλεονάσματα από το 2023.

¹² Στην 11^η Έκθεση Ενισχυμένης Εποπτείας (Σεπτέμβριος 2021), οι θεσμοί αναγνωρίζουν την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας με ρυθμούς ταχύτερους απ' ό,τι αναμενόταν, και την καταγραφή προόδου στην υλοποίηση των δεσμεύσεων και της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας της χώρας, παρά τις δύσκολες συνθήκες που προκάλεσε η πανδημία.

¹³ Η έκδοση Μαρτίου 2021 ήταν τριακονταετής για πρώτη φορά από το 2007, με προσφορές που ξεπέρασαν το δεκαπλάσιο του στόχου, ενώ στην έκδοση πενταετούς ομολόγου Μαΐου 2021 το κουπόνι διαμορφώθηκε στο 0% για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά. Τον Ιούνιο 2021, η επανέκδοση του δεκαετούς ομολόγου του Ιανουαρίου, αξίας 2,5 δισ. ευρώ, προσέλκυσε δωδεκαπλάσιες προσφορές (άνω των 30 δισ. ευρώ), που αποτελούν ρεκόρ βιβλίου προσφορών μεταξύ όλων των συναλλαγών του ελληνικού δημοσίου. Τέλος, τον Σεπτέμβριο του 2021 κατά την επανέκδοση του πενταετούς και τριακονταετούς ομολόγου, ύψους 2,5 δισ. ευρώ, οι πάνω των 300 εγγραφές προσφορών κατέδειξαν το διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον, με άνω του 80% να αποτελούν θεσμικούς επενδυτές.

¹⁴ Στο οποίο αναμένεται να προστεθεί το επόμενο διάστημα το βάρος των κρατικών αποζημιώσεων προς τους πληγέντες από τις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου 2021.

Από όλα τα παραπάνω, η εκτίμηση της ετήσιας ανάκαμψης του όγκου ΑΕΠ στο σύνολο του 2021 αναθεωρείται σήμερα προς το ευνοϊκότερο έναντι του ΜΠΔΣ 2022-2025, διαμορφούμενη στο 6,1% έναντι του 2020. Ο ρυθμός αυτός ισοδυναμεί με ανάκτηση του 68,1% των απωλειών του 2020, έναντι της προηγούμενης εκτίμησης για ανάκτηση του 40,3%. Η ταχύτερη ανάκτηση οφείλεται στην υψηλή επίδοση της ελληνικής οικονομίας στο πρώτο εξάμηνο του έτους, και στην εκτίμηση σημαντικής ανάκαμψης του τουρισμού στο τρίτο τρίμηνο.

Σε ονομαστικούς όρους, ο ρυθμός οικονομικής ανάκαμψης του 2021 εκτιμάται υψηλότερα, σε 6,6%, καθώς ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ αναμένεται να κυμανθεί σε θετικό έδαφος στο δεύτερο εξάμηνο του έτους (+0,5% στο σύνολο του 2021), λόγω των τρεχουσών ανατιμήσεων σε πρώτες ύλες, βασικά αγαθά και μεταφορές που επηρεάζουν τους αποπληθωριστές των επιμέρους συνιστωσών του. Όσον αφορά το γενικό επίπεδο τιμών, βάσει του Εν. ΔΤΚ αναμένεται αμετάβλητο έναντι του 2020, λόγω των αρνητικών μεταβολών του πρώτου πενταμήνου 2021, ενώ βάσει του Εθνικού ΔΤΚ εκτιμάται μετριοπαθής αύξησή του κατά 0,6%.

Η πραγματική εγχώρια ζήτηση αναμένεται να συμβάλει κατά 68% στην αύξηση του ΑΕΠ το 2021, με διαμόρφωση ανοδικών τάσεων για όλες τις συνιστώσες της, παρά τη σχετική εξομάλυνση της πορείας τους προς το τέλος του έτους.

Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί κατά 2,9% σε ετήσια βάση, εν μέσω εκτιμώμενων κερδών σε όρους διαθέσιμου εισοδήματος και το 2021 και ανθεκτικότητας της συνολικής απασχόλησης έναντι του 2020. Οι εκτιμήσεις για οριακή μείωση του πλήθους των μισθωτών και των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας στο σύνολο του έτους απορρέουν κυρίως από τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου (-3,2% και -1,7%¹⁵), με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις δεύτερου εξαμήνου θετικές (2,3% και 0,8% αντίστοιχα).

Ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών επενδύσεων εκτιμάται σε 11,1% έναντι του 2020, εν μέσω ανάκαμψης των επενδύσεων σε εξοπλισμό σε επίπεδο άνω του αντίστοιχου πριν την έναρξη της πανδημίας (+17,7% σε ετήσια βάση), αλλά και αύξησης των επενδύσεων σε κατασκευές για δεύτερο συνεχές έτος (+7,2% σε ετήσια βάση).

Η πραγματική δημόσια κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί κατά 4,1% στο σύνολο του 2021, αποκλιμακούμενη από τον μέσο ρυθμό 7,1% που κατέγραψε στο πρώτο εξάμηνο του έτους, λόγω της σταδιακά μικρότερης επίδρασης των κυβερνητικών μέτρων στήριξης, και της υψηλής βάσης του δεύτερου εξαμήνου του 2020.

Ο εξωτερικός τομέας αναμένεται επίσης να συμβάλει θετικά στην οικονομική ανάκαμψη του 2021 κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, με τη θετική επίδραση να προέρχεται εξ ολοκλήρου από τις καθαρές εξαγωγές υπηρεσιών (2,7 μονάδες), αντίθετα με την επιδείνωση του πραγματικού ελλείμματος στο εμπορικό ισοζύγιο κατά 1,05 δισ. ευρώ εξαιτίας της συναρτώμενης με την ανάκαμψη αύξησης των εισαγωγών αγαθών.

2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα το 2021

Το 2021 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του συνόλου των εγχώριων καταθέσεων επιταχύνθηκε έναντι του προηγούμενου έτους και διαμορφώθηκε, κατά μέσο όρο τους πρώτους επτά μήνες του έτους, σε 13,1% (μέσος ετήσιος ρυθμός κατά τους πρώτους επτά μήνες του 2020: 6,4%). Η παρατηρούμενη επιτάχυνση αποδίδεται στις καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας, ο ετήσιος

¹⁵ Σε εθνικολογιστική βάση.

ρυθμός ανόδου των οποίων διπλασιάστηκε (Ιαν.-Ιούλ. 2021 μ.ο.: 25,6%, Ιαν.-Ιούλ. 2020 μ.ο.: 12,7%). Η ανοδική πορεία αυτής της κατηγορίας καταθέσεων εκτιμάται ότι οφείλεται, ιδιαίτερα τους πρώτους μήνες του έτους, στα δημοσιονομικά μέτρα ενίσχυσης των πληττόμενων από την πανδημία. Επιπρόσθετα, η αβεβαιότητα ως προς τις προοπτικές απασχόλησης ενδέχεται να συνέβαλε σε ενίσχυση των αποταμιεύσεων του εγχώριου ιδιωτικού τομέα. Αντίθετα προς τις καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας, οι καταθέσεις προθεσμίας έως 2 έτη υποχώρησαν με διψήφιο ρυθμό μεταβολής κατά τη διάρκεια των πρώτων επτά μηνών του τρέχοντος έτους (2021 μ.ο.: -13,7%, 2020 μ.ο.: -4,7%). Η συρρίκνωση της διαφοράς του επιτοκίου καταθέσεων προθεσμίας από το επιτόκιο των καταθέσεων μίας ημέρας εκτιμάται ότι συνέβαλε στη μετακίνηση πόρων μεταξύ των δύο ανωτέρω κατηγοριών καταθέσεων.

Όσον αφορά την ανάλυση κατά τομέα, οι τραπεζικές καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν συνολικά περίπου κατά 2,8 δισ. ευρώ τους πρώτους επτά μήνες του έτους (έναντι αύξησης 4,8 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2020). Η άνοδος των καταθέσεων των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προήλθε αποκλειστικά από καταθέσεις μίας ημέρας αντανακλώντας, μεταξύ άλλων, τη συγκέντρωση διαθεσίμων από τις επιχειρήσεις ως αποτέλεσμα αφενός των μέτρων αναστολής πληρωμών δανειακών και φορολογικών υποχρεώσεων, αφετέρου της αύξησης του τραπεζικού δανεισμού και των άμεσων κρατικών ενισχύσεων. Παρά την αρνητική επίδραση που συνέχισε να ασκεί η συρρίκνωση των στεγαστικών και των καταναλωτικών δανείων, οι καταθέσεις των νοικοκυριών αυξήθηκαν σημαντικά, κατά 5,0 δισ. ευρώ (έναντι αύξησης 3,3 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2020), ως συνέπεια της ενίσχυσης της αποταμιευτικής συμπεριφοράς των νοικοκυριών για λόγους πρόνοιας έναντι μελλοντικών αναγκών.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα (συμπεριλαμβανομένης της Τραπεζής της Ελλάδος), διατήρησε το 2021 την επιτάχυνσή του, η οποία είχε ξεκινήσει το 2020, σε ολοένα αυξανόμενες θετικές τιμές. Ο εν λόγω ρυθμός ανήλθε σε 55,5% τον Ιούλιο του 2021 (έναντι 65,5% το Δεκέμβριο του 2020) και το επτάμηνο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2021 διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε 71,8% έναντι 33,7% για το σύνολο του 2020.

Η σημαντική ετήσια άνοδος του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης συνδέεται κυρίως με την απόκτηση τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου από την Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο του προγράμματος Pandemic emergency purchase programme (PEPP). Οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες επίσης προέβησαν σε σημαντικές αγορές ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας ήταν θετικός το 2021, καθώς ο ρυθμός ανόδου της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις διατηρήθηκε θετικός, ενώ οι πιστώσεις προς τα νοικοκυριά συνέχισαν να καταγράφουν αρνητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής. Ειδικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των τραπεζικών δανείων προς τα νοικοκυριά ήταν λιγότερο έντονος τους πρώτους επτά μήνες του 2021, καθώς διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε -2,5% έναντι -2,7% το 2020 (Ιούλιος 2021: -2,5%, Δεκέμβριος 2020: -2,5%). Ο ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης εκ μέρους των τραπεζών προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, αφού σημείωσε μεγάλη επιτάχυνση κατά το 2020, τον Ιανουάριο του 2021 έφτασε στο 10,4%, την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει μετά τον Απρίλιο του 2009, αλλά έκτοτε επιβραδύνθηκε σε 4,1% τον Ιούλιο του 2021 (Δεκέμβριος 2020: 10,0%). Επίσης, το επτάμηνο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2021 ο ρυθμός αυτός (7,5%) ήταν υψηλότερος έναντι του μέσου όρου του έτους 2020 (5,6%).

Η επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού της πιστωτικής επέκτασης εκ μέρους των τραπεζών προς τις επιχειρήσεις το 2021, ιδιαίτερα μετά τον Μάρτιο του 2021 αντανακλά εν μέρει το ότι έληξε η σημαντική θετική επίδραση στον εν λόγω ρυθμό από την ιδιαίτερα αυξημένη καθαρή ροή πιστώσεων (ύψους 1,6 δισ. ευρώ) τον ίδιο μήνα του 2020, καθώς στην αρχή της πανδημίας οι επιχειρήσεις είχαν αντλήσει υψηλά ποσά από τα υφιστάμενα όρια χρηματοδότησης. Επίσης, αντικατοπτρίζει και το γεγονός ότι το επισκοπούμενο διάστημα του 2021 λιγότεροι πόροι, σε σύγκριση με το 2020, από τα προγράμματα τα οποία διαχειρίζεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ήταν διαθέσιμοι, μετά την ικανοποιητική απορρόφησή τους το 2020. Πάντως, η θετική επίδρασή τους στον ετήσιο ρυθμό ανόδου της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων το 2021 παρέμεινε σημαντική. Τέλος, η λήξη της αναστολής πληρωμών χρεολυσίων μετά τον Δεκέμβριο, έπαυσε επίσης να επιδρά θετικά στις καθαρές ροές των πιστώσεων.

Όσον αφορά τη ζήτηση για νέα δάνεια, οι νέες πιέσεις στη ρευστότητα των επιχειρήσεων, μετά την έναρξη της πανδημίας και η διαμόρφωση των επιτοκίων των επιχειρηματικών δανείων σε χαμηλό μέσο επίπεδο κατά το 2021, είχαν αυξητική επίδραση. Για τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν επηρεάστηκαν άμεσα από τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και γενικότερα κατά τις περιόδους που τα υγειονομικά μέτρα περιορισμού χαλάρωναν, εκτιμάται ότι η ζήτηση για τραπεζικές πιστώσεις ενισχύοταν καθώς ανέκαμπτε η οικονομική δραστηριότητα.

Από την πλευρά της προσφοράς, οι συνθήκες ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος παρέμειναν ευνοϊκές το 2021, καθώς τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα συνέχισαν να αντλούν πόρους από το Ευρωσύστημα και να διευκολύνονται από τα εποπτικά μέτρα του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM). Στην ίδια θετική κατεύθυνση συνέβαλαν επίσης τα δημοσιονομικά μέτρα ενίσχυσης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών που έλαβε η κυβέρνηση και το 2021. Η επέκταση τραπεζικών δανείων προς τις επιχειρήσεις συνέχισε να ενισχύεται από τα προγράμματα χρηματοδότησης μέσω της Αναπτυξιακής Τράπεζας με εγγυήσεις (από το «Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid-19») και επιδότηση επιτοκίου, καθώς και από τις χρηματοδοτήσεις του ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Από την άλλη πλευρά η εμφάνιση νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων, λόγω της ύφεσης, λειτουργεί ανασταλτικά για την πιστοδοτική συμπεριφορά των τραπεζών.

Η περαιτέρω μείωση του υπολοίπου της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά, κατά το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2021, συνδέεται με τη διατήρηση της οικονομικής αβεβαιότητας και τις συνεπαγόμενες επιπτώσεις στη ζήτηση και την προσφορά δανείων. Τα δάνεια προς τα νοικοκυριά εμφανίζουν (συγκριτικά με τις επιχειρήσεις) υψηλότερους δείκτες μη εξυπηρετούμενων δανείων, αποθαρρύνοντας τη χορήγηση νέων πιστώσεων εκ μέρους των τραπεζών. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η περιστολή καταναλωτικών δαπανών κατά τη χειμερινή περίοδο είχαν αρνητική επίδραση στη ζήτηση για καταναλωτικά δάνεια, η οποία ενισχύθηκε μετά την επανέναρξη της οικονομικής δραστηριότητας. Τέλος, όσον αφορά τα στεγαστικά δάνεια, οι αβέβαιες εκτιμήσεις για την εξέλιξη των τιμών στην αγορά των κατοικιών, καθώς και η μερική αναστολή της δραστηριότητας στην εν λόγω αγορά το 2021 επέδρασαν περιοριστικά στη ζήτηση.

Τα επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα την εξεταζόμενη περίοδο διατηρήθηκαν σε νέες χαμηλές τιμές, ως συνέπεια αφενός της εξαιρετικά διευκολυντικής κατεύθυνσης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ και αφετέρου της σημαντικής αύξησης των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Το επιτόκιο των καταθέσεων προθεσμίας, περιλαμβανομένων των καταθέσεων των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τους πρώτους επτά μήνες του τρέχοντος έτους σε 0,14%, δηλαδή κατά 14 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου του 2020.

Γενικά, η διευκολυντική κατεύθυνση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής και η αξιοσημείωτη αύξηση των καταθέσεων λιανικής, των οποίων τα επιτόκια τείνουν να μηδενιστούν, διασφάλισαν στις ελληνικές τράπεζες υποστηρικτικές συνθήκες ρευστότητας, οι οποίες μεταφράστηκαν σε ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης του εγχώριου ιδιωτικού τομέα. Ειδικότερα, το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε σε 3,1%, κατά μέσο όρο, τους πρώτους επτά μήνες του 2021 (17 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου του 2020). Μειώσεις παρατηρήθηκαν κυρίως στα μεγαλύτερου ποσού δάνεια (άνω των 250.000 ευρώ). Ομοίως, το κόστος τραπεζικού δανεισμού προς τα νοικοκυριά υποχώρησε κατά μέσο όρο το 2021, έναντι του προηγούμενου έτους και διαμορφώθηκε σε 4,68% κατά μέσο όρο το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2021 (21 μονάδες βάσης χαμηλότερα από το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο του 2020), κυρίως λόγω της υποχώρησης των ονομαστικών επιτοκίων στα στεγαστικά δάνεια και στα καταναλωτικά δάνεια με εξασφαλίσεις.

Σε πραγματικούς όρους, τα επιτόκια των τραπεζικών δανείων ενισχύθηκαν το 2021 λόγω των αποπληθωριστικών πιέσεων που παρατηρήθηκαν το α' πεντάμηνο του έτους. Έκτοτε, οι αποπληθωριστικές πιέσεις αναστράφηκαν όπως άλλοτε αναμενόταν. Το πραγματικό επιτόκιο¹⁶ των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε αντίστοιχα σε 4,18% και 5,73%, κατά μέσο όρο, την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2021 (υψηλότερα κατά 31 και 28 μονάδες βάσης αντίστοιχα, έναντι των μέσων όρων της περιόδου Ιανουαρίου-Ιουλίου 2020).

3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2022

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε φάση ανάκαμψης από την πρωτοφανή οικονομική διαταραχή που προκάλεσε η πανδημία Covid-19, ωστόσο με ρυθμό που εξακολουθεί να είναι ασύμμετρος μεταξύ των οικονομιών και τομέων της οικονομίας. Μετά την ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας το 2020 κατά 3,2%, το 2021 και το 2022 αναμένεται ανοδική πορεία κατά 6,0% και 4,9% αντίστοιχα, σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας έκθεσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), Ιούλιος 2021 (πίνακας 1.1).

Η υιοθέτηση επεκτατικών δημοσιονομικών πολιτικών και οι θετικές επιδράσεις (spillovers) αυτών, η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, και η πρόοδος της πορείας των εμβολιασμών συνέβαλαν σημαντικά στην άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας. Ωστόσο η ομαλοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας των χωρών απειλείται κυρίως από την αβέβαιη εξέλιξη της διασποράς των νέων μεταλλάξεων της Covid-19 και από μια απότομη απόσυρση των μέτρων στήριξης (cliff effects). Ο ρυθμός ανάκαμψης του παγκόσμιου ΑΕΠ, εκτιμάται ασύμμετρος μεταξύ των χωρών, κυρίως λόγω του διαφορετικού βαθμού πρόσβασης στη διαθεσιμότητα των εμβολίων και στα μέτρα δημοσιονομικής στήριξης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις οικονομικές προβλέψεις της έκθεσης του Ιουλίου 2021 εκτιμά ρυθμό ανάπτυξης 4,5% το 2022 έναντι 4,8% το 2021 τόσο για την Ευρωζώνη όσο και για την Ευρωπαϊκή Ένωση (πίνακας 1.1).

¹⁶ Το πραγματικό επιτόκιο εκτιμάται ως η διαφορά μεταξύ του ονομαστικού επιτοκίου και του δωδεκάμηνου ρυθμού πληθωρισμού.

Πίνακας 1.1 Βασικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2020	2021*	2022**
Παγκόσμιο ΑΕΠ	-3,2	6,0	4,9
ΑΕΠ ΕΕ**	-6,0	4,8	4,5
ΑΕΠ Ευρωζώνης**	-6,5	4,8	4,5
ΑΕΠ ΗΠΑ	-3,5	7,0	4,9
Όγκος παγκόσμιου εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	-8,3	9,7	7,0
Πληθωρισμός			
α. Προηγμένες οικονομίες	0,7	2,4	2,1
β. Αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες	5,1	5,4	4,7
Τιμή πετρελαίου (Brent, USD/barrel)**	43,4	68,7	68,3

Πηγές: IMF, World Economic Outlook, Ιούλιος 2021.

* Εκτιμήσεις/προβλέψεις.

** Θερινές προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ιούλιος 2021.

Η υλοποίηση επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναμένεται να στηρίξει την οικονομική ανάκαμψη, συμβάλλοντας στην άμβλυνση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Στο πλαίσιο της υποστηρικτικής δημοσιονομικής πολιτικής, η διατήρηση σε ισχύ της γενικής ρήτρας διαφυγής, θα συμβάλλει στην ανάκαμψη της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής οικονομίας. Επίσης, η νομισματική πολιτική αναμένεται να παραμείνει διευκολυντική βραχυπρόθεσμα, εξασφαλίζοντας υποστηρικτικές για την ανάπτυξη χρηματοπιστωτικές συνθήκες.

Η συσσώρευση υψηλών αποταμιεύσεων των νοικοκυριών και η αναβαλλόμενη ζήτηση από τους καταναλωτές στην περίοδο της πανδημίας, αναμένεται να εκδηλωθεί με την επιστροφή των νοικοκυριών σε έντονη καταναλωτική δαπάνη (pent up demand). Η εμφάνιση ισχυρής ζήτησης αναμένεται να επιδράσει θετικά στην ανάπτυξη τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της παγκόσμιας οικονομίας βραχυπρόθεσμα.

Στις προηγμένες οικονομίες αναμένεται κατά μέσο όρο ανάκαμψη 5,6% το 2021 και 4,4% το 2022. Για τις ΗΠΑ, το ΔΝΤ προβλέπει ρυθμό ανάπτυξης 7,0% το 2021 και 4,9% για το 2022, λόγω της προόδου της διάθεσης των εμβολίων και των δημοσιονομικών μέτρων τόνωσης.

Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, σύμφωνα με το ΔΝΤ ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ αναμένεται στο 5,2% το 2022 (αντανακλώντας την εύρωστη ανάκαμψη της Ινδίας κατά 8,5% και της Κίνας κατά 5,7%), μετά από ανάπτυξη 6,3% το 2021. Το ΑΕΠ στις αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται να αυξηθεί το 2022 περισσότερο συγκριτικά με τις προηγμένες οικονομίες, κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες.

Μετά την κατάρρευση που σημειώθηκε στον όγκο του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, λόγω των μέτρων κατά του Covid-19 και των διαταράξεων στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας το 2020, ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 9,7% το 2021 και κατά 7,0% το 2022. Η εξωτερική ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί κατά 9,2% το 2021 και κατά 5,5% και 3,7% το 2022 και το 2023 αντίστοιχα, λόγω των βελτιωμένων προοπτικών των σημαντικών εμπορικών εταιρών¹⁷, με αντίστοιχη θετική επίδραση στο παγκόσμιο εμπόριο.

Η ανάκαμψη του παγκόσμιου εμπορίου αντανάκλα κυρίως τη βελτίωση των παγκόσμιων εφοδιαστικών αλυσίδων, ιδίως στις αναδυόμενες οικονομίες, και την επίδραση της ανακά-

¹⁷ Μακροοικονομικές προβολές εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ για την Ευρωζώνη, Σεπτέμβριος 2021.

μπουσας ζήτησης διαρκών καταναλωτικών αγαθών στις προηγμένες οικονομίες. Ωστόσο, οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα παραμείνουν υποτονικές μεσοπρόθεσμα, εξαιτίας των περιορισμών στις μεταφορές και στον τουρισμό, έως ότου παρατηρηθεί εξασθένηση της πανδημίας.

Ο παγκόσμιος πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει το 2022 σε 2,1% (από 2,4% το 2021) για τις αναπτυγμένες και σε 4,7% (από 5,4% το 2021) για τις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες. Το ΔΝΤ εκτιμά ότι οι προσωρινές ανισορροπίες που προκάλεσαν την αύξησή του το 2021, σταδιακά θα εξαλειφθούν, και εντός του 2022 ο πληθωρισμός θα επανέλθει στα προ της πανδημίας επίπεδα στις περισσότερες χώρες. Στις προηγμένες οικονομίες, η άνοδος του πληθωρισμού αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την ανάκαμψη των τιμών της ενέργειας και άλλων βασικών εμπορευμάτων. Ωστόσο, και σε ορισμένες αναπτυσσόμενες οικονομίες, ο πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει αυξημένος το 2022, κυρίως λόγω συνεχιζόμενων πιέσεων των τιμών στα τρόφιμα. Στην Ευρωζώνη, ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί σε 2,2% το 2021 για να υποχωρήσει σε 1,7% το 2022 και 1,5% το 2023¹⁸. Η μέση τιμή του αργού πετρελαίου εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει στα 68,3 δολάρια το βαρέλι το 2022 από 68,7 δολάρια το 2021.

Οι προοπτικές της παγκόσμιας ανάκαμψης επισκιάζονται από δυο μεγάλες παγκόσμιες δοκιμασίες, της υγειονομικής και της κλιματικής κρίσης. Η υγειονομική κρίση παραμένει απειλητική, λόγω της αβέβαιης εξέλιξης του ιού και των μεταλλάξεών του, καθώς ενδέχεται να επιφέρει την επιβολή νέων περιοριστικών μέτρων σε πολλές χώρες, και κυρίως στις αναδυόμενες οικονομίες.

Επιπλέον, εκφράζονται ανησυχίες για την πιθανότητα πιο μόνιμων επιπτώσεων («scarring effects»), λόγω της πανδημίας στη συνολική παραγωγικότητα, τη συσσώρευση κεφαλαίου και την απασχόληση. Στους κινδύνους αυτούς προστίθενται οι διαταράξεις των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων αξίας και η αύξηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Η τρέχουσα αύξηση του πληθωρισμού, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις ανά οικονομία, εκτιμάται ότι είναι προσωρινού χαρακτήρα και ότι θα περιοριστεί κυρίως στο 2021, ωστόσο δημιουργεί ανησυχίες για πληθωριστικές πιέσεις μεσομακροπρόθεσμα. Πέραν αυτού, οι πρόσφατοι γεωπολιτικοί και πολιτικοί κίνδυνοι, καθώς και η ενδεχόμενη επιδείνωση της προσφυγικής κρίσης, αποτελούν παράγοντες δυνητικής επιβράδυνσης του προσδοκώμενου ρυθμού ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας.

Για την ελληνική οικονομία, το 2022 αναμένεται έτος επαναφοράς σε συνθήκες κανονικότητας. Στο τέταρτο τρίμηνο του έτους, αναμένεται να έχει ανακτηθεί το σύνολο των ετήσιων απωλειών ΑΕΠ του 2020, με το επίπεδο πραγματικού ΑΕΠ στο τέλος του 2022 να υπερβαίνει το αντίστοιχο επίπεδο του 2019 κατά 1,7%.

Πρωτεύοντα παράγοντα για την ώθηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2022 αποτελεί το ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με τις πραγματοποιούμενες δαπάνες από τον προϋπολογισμό του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας επιτυγχάνοντας εφεξής ένα επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη και τη χορήγηση δανείων, άνω των 5 δισ. ευρώ ανά έτος ως το τέλος της περιόδου υλοποίησης. Ως αποτέλεσμα, εντός του 2022 η υλοποίηση του σχεδίου αναμένεται να προσδώσει στην ελληνική οικονομία επιπλέον 2,9 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χωρίς τη συμπερίληψη της μόχλευσης, συμβάλλοντας στη μείωση του μακροχρόνιου

¹⁸ Μακροοικονομικές προβολές εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ για την Ευρωζώνη, Σεπτέμβριος 2021.

επενδυτικού κενού και θέτοντας τις βάσεις για τη διαμόρφωση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα, μέσω της συμβολής του σκέλους των μεταρρυθμίσεων.

Άλλος σημαντικός παράγοντας επιτάχυνσης της ανάπτυξης έναντι του 2021 είναι η σταδιακή επιστροφή σε συνθήκες κανονικότητας από υγειονομικής άποψης, στη βάση του υλοποιούμενου προγράμματος εμβολιασμών, η οποία με τη σειρά της θα επιτρέψει την πλήρη ομαλοποίηση της λειτουργίας της αγοράς, αντλώντας επιπλέον οφέλη από τα «κέρδη» της περιόδου της πανδημίας σε όρους ψηφιοποίησης και εξωστρέφειας της οικονομίας. Η επιστροφή στην κανονικότητα αναμένεται να διευκολύνει την εξομάλυνση των δημοσιονομικών μεγεθών, ενώ παράλληλα σε διεθνές επίπεδο προβλέπεται ότι θα υποστηρίξει την περαιτέρω ανάκαμψη του τουριστικού κλάδου, με τις εισπράξεις από το εξωτερικό να αυξάνονται έναντι του 2021 κατά 60%.

Ακόμα, ευνοϊκός παράγοντας για τη διαμόρφωση υψηλού ρυθμού ανάπτυξης το 2022 είναι η έναρξη υλοποίησης ορισμένων μόνιμων αναπτυξιακών μέτρων στη λογική της βελτίωσης του επενδυτικού περιβάλλοντος και της εισοδηματικής ενίσχυσης των νοικοκυριών, όπως είχε σχεδιαστεί πριν την επέλαση της πανδημίας. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται η μείωση του συντελεστή φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων από το 24% στο 22%, η παροχή κινήτρων για συνενώσεις και συνεργασίες μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, η θέσπιση φορολογικών κινήτρων για τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η κατάργηση του φόρου γονικών παροχών και δωρεών για παροχές και δωρεές έως 800.000 ευρώ και η αύξηση του κατώτατου μισθού σε επίπεδο μεγαλύτερο του 2021 κατά 2,0%.

Πέραν των ανωτέρω μέτρων, τον Σεπτέμβριο του 2021 μία ακόμη δέσμη μέτρων ενσωματώθηκε στον πολιτικό σχεδιασμό, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις των παροδικών πληθωριστικών πιέσεων που καταγράφονταν διεθνώς το τρέχον διάστημα, να αποσοβηθεί ο κίνδυνος υστερήσεων στην αγορά εργασίας κατά τη μεταβατική περίοδο μετά την πανδημία και να αποφευχθούν ανισότητες πρόσβασης στην ψηφιακή μετάβαση. Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγονται, η προσυζητημένη έκπτωση για δαπάνες που αφορούν σε πράσινη οικονομία/ενέργεια/ψηφιοποίηση, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη νεολαία, με την παροχή κινήτρων για ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας («πρώτο ένημο»), η μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας (κατάργηση για τους νέους έως 29 ετών) και η σύσταση ταμείου ενεργειακής μετάβασης για την απομείωση των αυξήσεων στις τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος.

Με βάση όλα τα παραπάνω, το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί το 2022 κατά 4,5% έναντι του 2021, με κινητήριο μοχλό τον αμείωτο ρυθμό αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης (2,9% σε ετήσια βάση), τη σημαντική ώθηση των επενδύσεων κατά 23,4% και την περαιτέρω ανάκαμψη των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 21%, εν μέσω ανόδου του εξωτερικού τουρισμού.

Η αύξηση της πραγματικής ιδιωτικής κατανάλωσης το 2022 αναμένεται να στηριχθεί στην αύξηση της απασχόλησης κατά 2,7%, με το 80,9% των νέων θέσεων εργασίας να αφορά θέσεις μισθωτής απασχόλησης, αλλά και στην αύξηση του ονομαστικού μέσου μισθού κατά 1,1%, η οποία αναμένεται να ωθήσει τις αμοιβές εξαρτημένης εργασίας κατά 4,1% πάνω από το επίπεδο του 2021. Ο ρυθμός πληθωρισμού αναμένεται μετριοπαθώς θετικός στο σύνολο του 2022 (0,8%), επιτρέποντας όφελος σε όρους πραγματικού μέσου μισθού κατά 0,2% σε ετήσια βάση.

Πίνακας 1.2 Βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2020	2021*	2022**
ΑΕΠ	-8,2	6,1	4,5
Ιδιωτική κατανάλωση	-5,2	2,9	2,9
Δημόσια κατανάλωση	2,7	4,1	-2,8
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-0,6	11,1	23,4
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-21,7	14,0	11,1
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-6,8	6,6	8,9
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	-1,5	0,5	1,0
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	-1,3	0,0	0,8
Απασχόληση*	-1,3	0,0	2,7
Ποσοστό ανεργίας*	14,4	14,1	12,5
Ποσοστό ανεργίας (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)	16,3	16,0	14,3

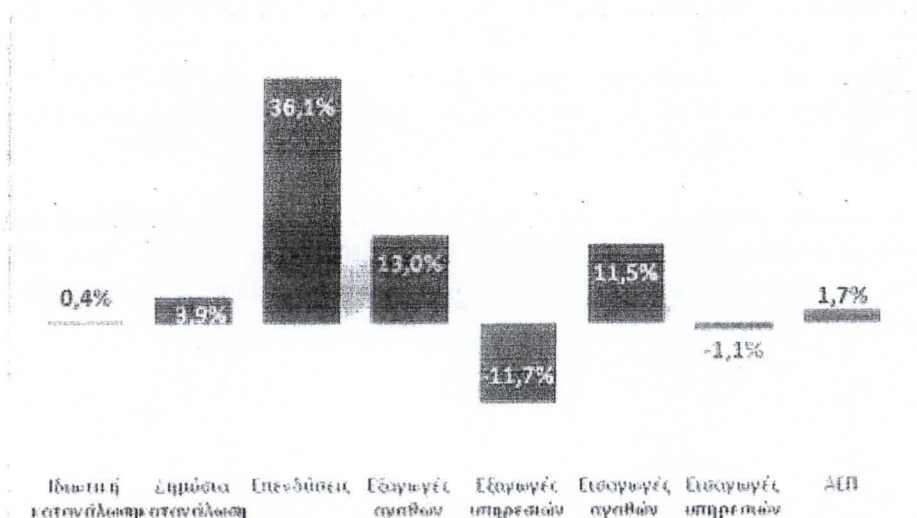
Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (Ελληνική Στατιστική Αρχή), εκτιμήσεις/προβλέψεις Υπουργείου Οικονομικών.

* Σε εθνολογιστική βάση

** Εκτιμήσεις/προβλέψεις

Η επιτάχυνση του ρυθμού πραγματικών επενδύσεων το 2022 στηρίζεται στην υλοποίηση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με άνω του 88% της συνολικής κατανομής επιχορηγήσεων και δανείων για το έτος να κατευθύνονται σε επενδύσεις, εκ των οποίων το 41,6% σε δημόσιες επενδύσεις με υψηλή πολλαπλασιαστική επίδραση.

**Διάγραμμα 1.4: Μεταβολή όγκου συνιστωσών ΑΕΠ έτους 2022 έναντι του 2019
(σταθερές τιμές)**

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (Ελληνική Στατιστική Αρχή), εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών

Από την άλλη πλευρά, ο όγκος δημόσιας κατανάλωσης αναμένεται το 2022 να προσαρμοστεί εγγύτερα στα προ πανδημίας επίπεδα, μειούμενος κατά 2,8% σε ετήσια βάση, ενώ το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σε όρους όγκου αναμένεται να επιδεινωθεί κατά 2,4% του ΑΕΠ σε ετήσια βάση, εν μέσω της αύξησης εισαγωγών εξοπλισμού στο πλαίσιο του «Ελλάδα 2.0».

Στο τέλος του 2022, όλες οι συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης προβλέπεται να ανέρχονται σε επίπεδο υψηλότερο του προ πανδημίας, με την αντίστοιχη τάση στις εισαγωγές αγαθών να μετριάξει το καθαρό όφελος σε όρους όγκου παραγόμενου προϊόντος (διάγραμμα 1.4).

Ωστόσο, πέραν των ως άνω προοπτικών ανάκαμψης, αυξημένοι είναι και οι εξωτερικοί κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία, δεδομένων των αβεβαιοτήτων που συναρτώνται, πρώτον, με την εξέλιξη της πανδημίας (εμφάνιση μεταλλάξεων και συνθηκών υψηλότερης μετάδοσης του ιού, διατήρηση εμβολιαστικής κάλυψης του πληθυσμού), δεύτερον, με τον τυχόν πιο μόνιμο χαρακτήρα των τρεχουσών πληθωριστικών πιέσεων διεθνώς (που θα ανάγκαζε σε πρόωρη σύσφιξη της επεκτατικής οικονομικής πολιτικής) και τρίτον, με τις γεωπολιτικές εντάσεις και μεταναστευτικές ροές στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου.

Επιπρόσθετοι εξωγενείς κίνδυνοι για την ελληνική ανάκαμψη διαμορφώνονται δυνητικά από τον κλιματικό παράγοντα. Η όλο και συχνότερη επέλαση φυσικών καταστροφών επιδρά αρνητικά στην ελληνική οικονομία τόσο βραχυπρόθεσμα (όπως το οικονομικό και δημοσιονομικό κόστος των πυρκαγιών του Αυγούστου 2021), όσο και μακροπρόθεσμα, σε όρους διατηρησιμότητας των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και δυνατοτήτων ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος. Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα του κινδύνου, τον Σεπτέμβριο του 2021 συστάθηκε αυτόνομο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας με αποστολή τη διαχείριση φυσικών καταστροφών και κρίσεων και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Από το 2022 έως το 2025, ο σχετικός πολιτικός σχεδιασμός προσανατολίζεται στη διαμόρφωση ενός δικτύου πρόληψης και άμεσης αντίδρασης σε φυσικές καταστροφές, με κάλυψη μέρους της χρηματοδότησης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και το ΕΣΠΑ.

Από την άλλη πλευρά, ενδογενείς κίνδυνοι για την ευόδωση των οικονομικών προοπτικών του 2022 είναι τα τυχόν εμπόδια στην έγκαιρη υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθώς και το ενδεχόμενο εμφάνισης υστερήσεων ή «μόνιμων ουλών» από την πανδημία στον παραγωγικό ιστό της οικονομίας και στην αγορά εργασίας, μετά τη λήξη των κυβερνητικών μέτρων οικονομικής ενίσχυσης.

Το σύνολο των ως άνω (κυρίως εξωγενών) κινδύνων δημιουργεί ένα περιβάλλον έντονων επισφαλειών για τις μακροοικονομικές και τις δημοσιονομικές προβλέψεις, καθώς κάθε μεταβολή στις συγκεκριμένες εξωτερικές υποθέσεις έχει σημαντική επίδραση στο αποτέλεσμα της προβλεπτικής διαδικασίας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. Εκτιμήσεις 2021

Το έτος 2020, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA), διαμορφώθηκε σε έλλειμμα ύψους 11.186 εκατ. ευρώ (6,7% του ΑΕΠ), ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, διαμορφώθηκε σε έλλειμμα ύψους 12.494 εκατ. ευρώ ή 7,5% του ΑΕΠ. Τα ανωτέρω μεγέθη έχουν διαμορφωθεί σε σημαντικό βαθμό από την πρωτοφανή υγειονομική κρίση, η οποία άρχισε να επηρεάζει και τη χώρα μας από το πρώτο τρίμηνο του 2020. Η εμφάνισή της είχε ως αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οδήγησε στη χαλάρωση των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων για τα έτη 2020, 2021 και 2022. Συνεπώς, η υποχρέωση για επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα, σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας, ύψους 3,5% του ΑΕΠ, δεν τίθεται σε ισχύ για τα έτη 2020, 2021 και 2022.

Στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) 2022-2025, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας για το έτος 2021, είχε εκτιμηθεί ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 12.334 εκατ. ευρώ ή 7,2% του ΑΕΠ, ενώ με βάση τη μεθοδολογία ESA είχε εκτιμηθεί έλλειμμα ύψους 12.247 εκατ. ευρώ ή 7,1% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 13.547 εκατ. ευρώ ή 7,7% του ΑΕΠ. Σε όρους ESA εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 13.002 εκατ. ευρώ ή 7,4% του ΑΕΠ.

Η δημοσιονομική και οικονομική πολιτική που ασκήθηκε κατά το έτος 2021 επηρεάστηκε καθοριστικά, όπως άλλωστε και το 2020, από τη συνεχιζόμενη εμφάνιση της υγειονομικής κρίσης λόγω του κορωνοϊού, η οποία οδήγησε αναπόφευκτα στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και στην ανάγκη για λήψη δημοσιονομικών μέτρων και δράσεων ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας. Τα μέτρα αυτά έχουν ως βασικούς στόχους:

- την ενίσχυση του εθνικού συστήματος υγείας με προσωπικό και εξοπλισμό,
- την ανάσχεση της πανδημίας με την κάλυψη των αναγκών για εμβόλια και διαγνωστικά test, καθώς και την παροχή κινήτρων εμβολιασμού σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες,
- την ενίσχυση των πληγέντων φυσικών και νομικών προσώπων, μέσω της παροχής αποζημίωσης ειδικού σκοπού και της αναστολής φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων,
- την παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις μέσω της επιστρεπτέας προκαταβολής και διάφορων χρηματοδοτικών εργαλείων,
- την ενίσχυση των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα με τη μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών και την αναστολή καταβολής της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης,
- τη στήριξη της απασχόλησης,

- την ενίσχυση των ανέργων και των εποχικά απασχολούμενων,
- τη στήριξη του τουριστικού κλάδου, της εστίασης, του πολιτισμού, του αθλητισμού, των μεταφορών και του πρωτογενούς τομέα και
- τη στήριξη των ευάλωτων δανειοληπτών.

Εκτός από την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, βασικές προτεραιότητες για το έτος 2021 αποτελούν:

- η ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility),
- η στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, μέσω της αύξησης των καταβαλλόμενων επιδομάτων από τον ΟΠΕΚΑ, της αύξησης του επιδόματος θέρμανσης, καθώς και της καταβολής διπλής δόσης του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κατά τον μήνα Δεκέμβριο,
- η στήριξη των πληγέντων από φυσικές καταστροφές και η ενίσχυση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας,
- η στήριξη των νοικοκυριών προκειμένου να αντισταθμιστεί σχεδόν το σύνολο της αναμενόμενης αύξησης της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος,
- η στήριξη της παιδείας, μέσω της πρόσληψης μεγάλου αριθμού μονίμων εκπαιδευτικών,
- η ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων, με την αύξηση των δαπανών και των φυσικών παραλαβών εξοπλιστικών συστημάτων,
- η αποτελεσματικότερη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών,
- η εφαρμογή του νέου πτωχευτικού κώδικα,
- η συνέχιση της επισκόπησης δαπανών στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, προκειμένου να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος για την εφαρμογή δράσεων με προσανατολισμό στην οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση των κοινωνικών παροχών και
- η συνέχιση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων.

Οι εκτιμήσεις για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης του 2021 και οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2022 παρουσιάζονται στους πίνακες 2.1 και 2.2. Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στους εν λόγω πίνακες είναι εκφρασμένα σε δημοσιονομική βάση.

1.1 Κρατικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά τη μείωση των επιστροφών φόρων, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 50.074 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 415 εκατ. ευρώ ή 0,8%, έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Ανάλυση εσόδων σε δημοσιονομική βάση

Φόροι

- **Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως ο ΦΠΑ, οι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης (ΕΦΚ), οι φόροι με μορφή χαρτοσήμου και οι φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών. Οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στο ύψος των 26.199 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 279 εκατ. ευρώ ή 1,1% έναντι του στόχου του

ΜΠΔΣ 2022-2025. Ειδικότερα, τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 17.175 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 177 εκατ. ευρώ από τον στόχο, ενώ τα έσοδα από τους ΕΦΚ εκτιμώνται στο ποσό των 6.471 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 124 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

- **Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δασμοί και τα λοιπά τέλη που επιβάλλονται στις εισαγωγές από κράτη μη μέλη της ΕΕ με βάση το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο. Εκτιμώνται έσοδα 261 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 10 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

- **Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας**

Οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας, που περιλαμβάνουν κυρίως τον ΕΝΦΙΑ, αναμένεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 2.562 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 58 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

- **Λοιποί φόροι επί παραγωγής**

Τα κύρια έσοδα της κατηγορίας αυτής προέρχονται από το τέλος επιτηδεύματος και από τη συμμετοχή του Δημοσίου στα κέρδη της Τράπεζας της Ελλάδος. Οι λοιποί φόροι παραγωγής εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 1.116 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 12 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

- **Φόρος εισοδήματος**

Το ύψος του φόρου εισοδήματος (φυσικών προσώπων, νομικών προσώπων και λοιπών κατηγοριών), αναμένεται να διαμορφωθεί στα 12.952 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 72 εκατ. ευρώ ή 0,6%, έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025. Ειδικότερα, εκτιμάται ότι τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων θα ανέλθουν σε 9.460 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 124 εκατ. ευρώ από τον στόχο, ενώ τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων εκτιμώνται στο ποσό των 2.348 εκατ. ευρώ και θα είναι αυξημένα κατά 39 εκατ. ευρώ από τον στόχο.

- **Φόροι κεφαλαίου**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι φόροι και τα τέλη κληρονομιών, δωρεών, γονικών και λοιπών παροχών. Εκτιμώνται έσοδα 181 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 34 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

- **Λοιποί τρέχοντες φόροι**

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων και τα διάφορα μη ταξινομημένα φορολογικά έσοδα. Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.170 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 182 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου, λόγω της εκτιμώμενης μείωσης, κατά 174 εκατ. ευρώ, των εσόδων που καταχωρούνται στα μη ταξινομημένα φορολογικά έσοδα.

Κοινωνικές εισφορές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τις εισφορές των εργαζομένων για παροχές υγείας από το Δημόσιο. Εκτιμώνται έσοδα 55 εκατ. ευρώ, χωρίς απόκλιση από τον στόχο.

Μεταβιβάσεις

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται κυρίως τα έσοδα από:

- το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που αναμένεται να ανέλθει σε 4.388 εκατ. ευρώ, καθώς και μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, ύψους 30 εκατ. ευρώ,
- τη μεταφορά αποδόσεων λόγω της διακράτησης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFAs) και από το Πρόγραμμα Αγοράς Ομολόγων (SMPs) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), καθώς και επιστροφή τόκων EFSF, συνολικού ύψους 910 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι τα έσοδα αυτά κατατίθενται απευθείας στον ειδικό λογαριασμό εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους (Segregated Account) και δεν υπολογίζονται στο αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας.

Το σύνολο των εσόδων από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθει στα 6.163 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 379 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα έσοδα από παράβολα, μισθώματα κτιρίων και υποδομών, καθώς και από προμήθειες λόγω παροχής εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Οι πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 652 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 3 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες εσόδων, με κυριότερες τα μερίσματα από τη συμμετοχή του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο διαφόρων εταιρειών, τους τόκους από ομόλογα που κατέχει το Ελληνικό Δημόσιο, τις διάφορες κατηγορίες προστίμων και προσαυξήσεων, το κύριο μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, καθώς και τις επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν στα 2.568 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 371 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στα αυξημένα έσοδα από:

- μερίσματα φορέων του Δημοσίου κατά 111 εκατ. ευρώ,
- το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ κατά 202 εκατ. ευρώ,
- επιστροφές δαπανών κατά 70 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η κατηγορία αυτή αφορά έσοδα από την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, μέσω της διαδικασίας αποκρατικοποιήσεων από το ΤΑΙΠΕΔ. Εκτιμώνται έσοδα ύψους 36 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 300 εκατ. ευρώ από τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η είσπραξη του τιμήματος από την αξιοποίηση της έκτασης του πρώην Διεθνούς Αεροδρομίου του Ελληνικού, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο 2021, αναγνωρίστηκε ως χρηματοοικονομική συναλλαγή στην κατηγορία «Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων» (δηλαδή ως πώληση μετοχών).

Επιστροφές φόρων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 4.841 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 21 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του ΠΔΕ περιλαμβάνονται στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα». Ειδικότερα, τα έσοδα ΠΔΕ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 4.800 εκατ. ευρώ, μη παρουσιάζοντας απόκλιση έναντι του στόχου.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2021 σε δημοσιονομική βάση εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 70.677 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 607 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025. Η αύξηση αυτή, όπως προκύπτει και από την ανάλυση των δαπανών κατά μείζονα κατηγορία, οφείλεται κατά κύριο λόγο στις υλοποιούμενες δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19.

Ανάλυση δαπανών σε δημοσιονομική βάση

Παροχές σε εργαζόμενους

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι τακτικές αποδοχές, οι πρόσθετες αποδοχές, οι παροχές σε είδος, οι παροχές κληρωτών και οι αντίστοιχες εργοδοτικές εισφορές αιρετών, οργάνων διοίκησης, τακτικών υπαλλήλων, καθώς και των υπαλλήλων με σχέση εργασίας αορίστου και ορισμένου χρόνου.

Για το 2021 οι δαπάνες στην εν λόγω κατηγορία θα ανέλθουν στα 13.444 εκατ. ευρώ μειωμένες κατά 32 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025. Η μεταβολή αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξημένες αποχωρήσεις λόγω συνταξιοδότησης, σε σχέση με την προηγούμενη εκτίμηση, των υπαλλήλων των οποίων η μισθοδοσία καλύπτεται από τον τακτικό προϋπολογισμό. Από την άλλη πλευρά, λόγω των έκτακτων υπηρεσιακών αναγκών που δημιουργούνται στους φορείς, οι πρόσθετες αποδοχές ενισχύονται κατά 24 εκατ. ευρώ.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το επίδομα θέρμανσης, τις συντάξεις που συνεχίζουν να πληρώνονται απευθείας από το κράτος (παρ.3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016), καθώς και τις λοιπές παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε είδος και σε χρήμα και εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 202 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 9 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου ΜΠΔΣ 2022-2025. Η αύξηση αυτή οφείλεται, κυρίως, στη σχεδιαζόμενη αύξηση του επιδόματος θέρμανσης από 84 εκατ. ευρώ σε 100 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) (σε εκατ. ευρώ)					
	2020	2021		2022	
	ΔΥΕ Απριλίου 2021	ΜΠΔΣ 2022-2025	Εκτίμηση	ΜΠΔΣ 2022-2025	Πρόβλεψη
I. Καθαρά έσοδα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ-ζ)	49.610	50.489	50.074	54.822	54.675
α. Φόροι (1+2+3+4+5+6+7)	44.511	45.530	45.440	49.433	49.519
1. Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	24.219	25.919	26.199	28.315	28.407
εκ των οποίων: Φόροι προστιθέμενης αξίας	15.355	16.998	17.175	18.797	18.752
Ειδικό φόρο κατανάλωσης	6.392	6.594	6.471	7.009	7.049
2. Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	245	271	261	292	283
3. Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.536	2.620	2.562	2.578	2.502
4. Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.160	1.128	1.116	1.077	1.046
5. Φόρος εισοδήματος	13.871	13.023	12.952	14.549	14.891
εκ των οποίων: Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	10.234	9.585	9.460	10.157	10.111
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ)	2.638	2.309	2.348	3.211	3.595
6. Φόροι κεφαλαίου	173	215	181	220	169
7. Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.308	2.352	2.170	2.404	2.222
β. Κοινωνικές εισφορές	54	55	55	55	55
γ. Μεταβιβάσεις²	7.899	6.541	6.163	7.164	7.377
δ. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	556	649	652	726	764
ε. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.265	2.197	2.568	2.289	2.025
εκ των οποίων: ε1. Επιστροφές δαπανών για τόκους	0	0	0	0	0
στ. Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	2	336	36	26	26
ζ. Επιστροφές εσόδων	5.678	4.820	4.841	4.871	5.090
Πληροφοριακό στοιχείο: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	6.448	4.800	4.800	4.290	4.290
II. Δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ+ζ+η+θ+ι)³	70.291	70.071	70.677	62.994	64.335
α. Παροχές σε εργαζόμενους	13.334	13.476	13.444	13.468	13.474
β. Κοινωνικές παροχές	127	194	202	198	219
γ. Μεταβιβάσεις	38.119	36.161	37.493	29.548	29.612
δ. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.451	1.685	2.040	1.202	1.004
ε. Επιδότησεις	233	80	338	80	80
στ. Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)	5.757	5.560	5.560	5.600	5.550
ζ. Λοιπές δαπάνες	29	91	89	51	101
η. Πιστώσεις υπό κατανομή²	10.647	11.179	9.925	12.214	13.141
θ. Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	594	1.644	1.586	632	1.153
ι. Τιμαφή	0	0	1	0	0
Πληροφοριακό στοιχείο: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ¹	10.647	8.000	8.350	7.250	7.450
III. Ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (I-II)	-20.681	-19.582	-20.604	-8.172	-9.660
% ΑΕΠ	-12,5%	-11,4%	-11,7%	-4,4%	-5,2%
IV. Πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (III+II.στ-Ι.ε1)	-14.924	-14.022	-15.044	-2.572	-4.110
% ΑΕΠ	-9,0%	-8,1%	-8,5%	-1,4%	-2,2%
V. Ισοζύγιο νομικών προσώπων κατά ESA	4.141	2.715	2.750	1.925	1.936
Έσοδα	10.341	9.250	9.315	8.741	8.840
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.722	3.504	3.650	3.244	3.354
Τόκοι πιστωτικοί	626	587	590	577	577
Φόροι	1.638	2.106	2.092	1.822	1.829
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-6	-4	-4	-3	-4
Λοιπά έσοδα	3.361	3.057	2.988	3.101	3.083
Έξοδα	6.200	6.534	6.565	6.816	6.904
Παροχές σε εργαζόμενους	1.284	1.313	1.343	1.301	1.300
Τόκοι χρεωστικοί	398	368	361	359	357
Λοιπά έξοδα	1.953	2.315	2.483	2.533	2.642
Επενδυτικές δαπάνες	762	1.087	928	1.154	1.133
Λοιπές μεταβιβάσεις	432	301	300	319	322
Επιδότησεις	1.372	1.150	1.150	1.150	1.150
VI. Ισοζύγιο Νοσοκομείων - ΠΦΥ κατά ESA	-266	-119	-191	-78	-220
Έσοδα	2.431	2.671	2.910	2.675	2.659
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.497	1.571	1.830	1.512	1.552
Μεταβιβάσεις από ΕΟΠΥΥ	777	888	902	942	902
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-51	0	0	0	0
Λοιπά έσοδα	208	212	178	221	205

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) (σε εκατ. ευρώ)					
	2020	2021		2022	
	ΔΥΕ Απριλίου 2021	ΜΠΔΣ 2022-2025	Εκτίμηση	ΜΠΔΣ 2022-2025	Πρόβλεψη
Έξοδα	2.697	2.790	3.102	2.753	2.879
Παροχές σε εργαζόμενους	611	685	736	631	660
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.947	2.003	2.164	2.018	2.099
Επενδυτικές δαπάνες	139	102	202	105	120
VII. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (III+V+VI)	-16.806	-16.985	-18.044	-6.325	-7.944
VIII. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA	77	-143	-127	230	149
Έσοδα	6.370	6.276	6.782	6.985	7.023
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	3.978	3.838	4.246	4.247	4.268
Τόκοι πιστωτικοί	39	37	35	39	39
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-12	-23	-23	-23	-23
Φόροι	1.609	1.654	1.722	1.885	1.910
Λοιπά έσοδα	757	770	803	837	830
Έξοδα	6.294	6.419	6.910	6.756	6.874
Παροχές σε εργαζόμενους	2.559	2.586	2.719	2.556	2.631
Τόκοι χρεωστικοί	39	54	42	83	65
Κοινωνικές παροχές	189	134	121	167	167
Λοιπά έξοδα	1.981	1.940	2.071	1.872	1.941
Επενδυτικές δαπάνες	1.525	1.706	1.956	2.078	2.070
IX. Ισοζύγιο ΟΚΑ κατά ESA	599	138	442	384	1.039
Έσοδα	44.210	43.607	44.317	43.862	44.831
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	20.127	20.360	20.372	20.136	20.345
Αποδόσεις περιουσίας	1.347	1.257	1.221	1.257	1.221
Ασφαλιστικές εισφορές (πραγματικές)	21.737	21.358	22.029	21.792	22.541
Κοινωνικοί πόροι	774	426	464	471	492
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-3	0	0	0	0
Λοιπά έσοδα	229	206	231	206	231
Έξοδα	43.611	43.469	43.875	43.478	43.791
Παροχές σε εργαζόμενους	360	358	365	355	354
Κοινωνικές παροχές εκ των οποίων συντάξεις	35.261	35.927	36.115	36.099	36.413
Κοινωνικές παροχές σε είδος	28.875	29.429	29.562	29.688	29.878
Λοιπά έξοδα	4.550	4.420	4.563	4.417	4.405
Επενδυτικές δαπάνες	395	495	502	496	509
Μεταβιβάσεις	5	12	12	12	12
Επιδότησεις	2.770	1.758	1.818	1.598	1.598
Επιδότησεις	271	500	500	500	500
X. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (VII+VIII+IX)	-16.131	-16.990	-17.730	-5.712	-6.755
% ΑΕΠ	-9,7%	-9,9%	-10,0%	-3,1%	-3,6%
XI. Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	4.945	4.743	4.728	4.800	4.728
% ΑΕΠ	3,0%	2,8%	2,7%	2,6%	2,5%
XII. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (X+XI)	-11.186	-12.247	-13.002	-912	-2.028
% ΑΕΠ	-6,7%	-7,1%	-7,4%	-0,5%	-1,1%
ΑΕΠ	165.830	172.089	176.855	184.658	186.497

- 1 Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.
- 2 Τα έσοδα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας περιέχονται στις μεταβιβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.
- 3 Οι δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης αναλύονται σύμφωνα με τις μείζονες κατηγορίες του Προεδρικού Διατάγματος 54/2018.

Σημείωση: Τυχόν διαφορές ποσών ή ποσοστών στους πίνακες οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πίνακας 2.2 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας (σε εκατ. ευρώ)					
	2020	2021		2022	
	ΔΥΕ Απριλίου 2021	ΜΠΔΣ 2022-2025	Εκτίμηση	ΜΠΔΣ 2022-2025	Πρόβλεψη
I. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA	-11.186	-12.247	-13.002	-912	-2.028
II. Προσαρμογές Ενισχυμένης Εποπτείας	-1.309	-87	-545	373	372
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP και επιστροφή τόκων EFSF	-1.643	-163	-910	0	0
Επιστροφές εσόδων	34	0	0	0	0
Εσοδα αποκρατικοποιήσεων	-1	-336	-36	-26	-26
Δαπάνες μεταναστευτικών ροών μη αντικριζόμενες	368	412	401	399	398
Στήριξη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	-67	0	0	0	0
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Ενισχυμένης Εποπτείας (I + II)	-12.494	-12.334	-13.547	-539	-1.656
% ΑΕΠ	-7,5%	-7,2%	-7,7%	-0,3%	-0,9%
ΑΕΠ	165.830	172.089	176.855	184.658	186.497

Μεταβιβάσεις

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις και αποδόσεις σε υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως ΟΤΑ, ΟΚΑ, νοσοκομεία και ΠΦΥ, καθώς και σε λοιπούς φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης, οργανισμούς του εξωτερικού και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, περιλαμβάνονται οι επιχορηγήσεις για επενδύσεις, οι καταπτώσεις εγγυήσεων, οι αναλήψεις χρεών φορέων Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και οι αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων.

Οι συνολικές μεταβιβαστικές πληρωμές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν σε 37.493 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.331 εκατ. ευρώ, ως επί το πλείστον, λόγω της ανάγκης επιπρόσθετης οικονομικής ενίσχυσης των πολιτών και των επιχειρήσεων έναντι της πανδημίας.

Συγκεκριμένα, οι επιπλέον δαπάνες, ύψους 1.329 εκατ. ευρώ, οι οποίες υλοποιήθηκαν μέσω των μέτρων που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας συντέιναν στην αύξηση της εκτίμησης του τρέχοντος έτους σε σχέση με το ΜΠΔΣ 2022-2025. Τα επιπλέον μέτρα που ελήφθησαν αφορούσαν:

- την αποζημίωση ειδικού σκοπού των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή, από 1.593 εκατ. ευρώ σε 1.630 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 37 εκατ. ευρώ,
- την κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού, των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή, από 1.053 εκατ. ευρώ σε 1.075 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 22 εκατ. ευρώ,
- την επιπρόσθετη στήριξη του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας μέσω του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, από 70 εκατ. ευρώ σε 88 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 18 εκατ. ευρώ,
- τη δαπάνη για την κάλυψη άδειας ειδικού σκοπού για εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα με παιδιά που φοιτούν σε σχολεία (για την περίοδο που τα σχολεία ήταν κλειστά), από 5 εκατ. ευρώ σε 10 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 5 εκατ. ευρώ,

- τις πρόσθετες έκτακτες δαπάνες λόγω της πανδημίας, φορέων του Υπουργείου Υγείας, από 85 εκατ. ευρώ σε 353 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 268 εκατ. ευρώ,
- τις πρόσθετες έκτακτες δαπάνες λόγω της πανδημίας, φορέων κεντρικής διοίκησης πλην του Υπουργείου Υγείας, από 42 εκατ. ευρώ σε 115 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 73 εκατ. ευρώ,
- την αποζημίωση ιδιοκτητών-εκμισθωτών ακινήτων που εισπράττουν μειωμένο ενοίκιο λόγω της πανδημίας, από 670 εκατ. ευρώ σε 715 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 45 εκατ. ευρώ,
- την αποζημίωση ειδικού σκοπού στους εποχικά εργαζόμενους του τουριστικού κλάδου, από 71 εκατ. ευρώ σε 91 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 20 εκατ. ευρώ,
- την πρόσληψη έκτακτου υγειονομικού προσωπικού, από 131 εκατ. ευρώ σε 181 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 50 εκατ. ευρώ,
- την πρόβλεψη για μη αποπληρωμή από τις επιχειρήσεις ενός ποσοστού από την επιστρεπτέα προκαταβολή, από 569 εκατ. ευρώ σε 1.230 εκατ. ευρώ, δηλαδή αύξηση κατά 661 εκατ. ευρώ,
- το νέο μέτρο παροχής κινήτρων για τον εμβολιασμό των νέων, με κόστος 70 εκατ. ευρώ και
- το νέο μέτρο της παροχής των διαγνωστικών self-tests προς τους μαθητές, με κόστος 60 εκατ. ευρώ.

Επιπλέον, διατέθηκαν στους ΟΤΑ 100 εκατ. ευρώ για την κάλυψη της απώλειας των εσόδων τους λόγω της πανδημίας, καθώς και 72 εκατ. ευρώ για το πρόγραμμα εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων οφειλών τους.

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται δαπάνες καταναλωτικού χαρακτήρα. Οι σχετικές δαπάνες για το έτος 2021 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 2.040 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 355 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου (1.685 εκατ. ευρώ), κυρίως λόγω:

- της ενίσχυσης της κατηγορίας αυτής με πιστώσεις τόσο από το τακτικό όσο και από το ειδικό αποθεματικό (παρ. 1 και παρ. 8 του άρθρου 59 του ν.4270/2014 αντίστοιχα) ύψους 220 εκατ. ευρώ, έως την 23η Ιουλίου 2021, για την ενίσχυση των λειτουργικών δαπανών των υπουργείων,
- των εγγραφών δαπανών από αντίστοιχα έσοδα, που δεν είχαν προβλεφθεί στον κρατικό προϋπολογισμό (άρθρο 74 του ν.4270/2014) ύψους 31 εκατ. ευρώ,
- της ενίσχυσης από τις λοιπές υπό κατανομή πιστώσεις για την αντιμετώπιση των μη προβλέψιμων δαπανών λόγω μεταναστευτικών ροών ύψους 14 εκατ. ευρώ και
- του επιπλέον κόστους των λειτουργικών δαπανών κυρίως του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ύψους 41 εκατ. ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών διατέθηκε για την επιχειρησιακή αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών, λόγω θεομηνιών.

Επιδότησεις

Η συνολική εκτίμηση για αυτή την κατηγορία ανέρχεται σε 338 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 258 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω της ανακατανομής του μέτρου της κρατικής ενίσχυσης επιχειρήσεων με τη μορφή επιδότησης παγίων δαπανών ύψους 238 εκατ. ευρώ (κατά το μέρος που αφορά συμψηφισμό με ασφαλιστικές εισφορές).

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται επίσης οι επιδοτήσεις προς τα ΕΛΤΑ για την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία και προς την ΤΡΑΙΝΟΣΕ.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η εκτίμηση για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 5.560 εκατ. ευρώ, διατηρώντας τον αρχικό στόχο.

Λοιπές δαπάνες

Οι λοιπές δαπάνες περιλαμβάνουν κυρίως τη δαπάνη για τις επιστροφές στην ΕΕ από ανεκτέλεστα προγράμματα, καθώς και τη δαπάνη για τα πρόστιμα προς την ΕΕ.

Η εκτιμώμενη δαπάνη ανέρχεται σε 89 εκατ. ευρώ, χωρίς σημαντική απόκλιση από τον στόχο.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δαπάνες του ΠΔΕ, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και το τακτικό και ειδικό αποθεματικό.

Οι συνολικές δαπάνες για την κατηγορία αυτή, εκτιμώνται σε 9.925 εκατ. ευρώ, μειωμένες έναντι του στόχου κατά 1.254 εκατ. ευρώ.

Σημειώνεται ότι εντός του 2021 η κατηγορία αυτή ενισχύθηκε, σε σχέση με τις εκτιμήσεις του ΜΠΔΣ 2022-2025, με πιστώσεις ύψους 500 εκατ. ευρώ για την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών. Η ενίσχυση προέκυψε μέσω της ψήφισης συμπληρωματικών προϋπολογισμών για κάλυψη δαπανών τόσο του τακτικού προϋπολογισμού (άρθρο 4 του ν.4824/2021) όσο και του ΠΔΕ (άρθρο 5 του ν.4824/2021). Συγκεκριμένα, οι πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 150 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο, ενώ οι πιστώσεις του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά 350 εκατ. ευρώ διαμορφώνοντας το ύψος του ορίου δαπανών του στα 8.350 εκατ. ευρώ έναντι στόχου ύψους 8.000 εκατ. ευρώ.

Τέλος, τονίζεται ότι οι πιστώσεις από το αποθεματικό (τακτικό και ειδικό) ανακατανέμονται κατά τη διάρκεια του έτους, προς ενίσχυση άλλων κατηγοριών δαπανών. Μέχρι την 23^η Ιουλίου 2021 είχαν μεταφερθεί 696 εκατ. ευρώ, προκειμένου να αντιμετωπισθούν δαπάνες κυρίως για την:

- εκτέλεση τελεσίδικων και αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων,
- αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και ενίσχυση των πληγέντων,
- εκκαθάριση ληξιπρόθεσμων οφειλών των ΟΤΑ,
- ενίσχυση του ΕΟΠΥΥ για την κάλυψη της απώλειας εσόδων, λόγω απαλλαγής της συμμετοχής στη φαρμακευτική δαπάνη των πρώην δικαιούχων του ΕΚΑΣ (άρθρο 3, ν.4771/2021) και
- έκτακτη επιχορήγηση προς τη ΛΑΡΚΟ και τον ΟΣΕΘ.

Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι αποκτήσεις πάγιου εξοπλισμού των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και οι δαπάνες αγοράς οπλικών συστημάτων. Οι συνολικές δαπάνες ε-

κτιμώνται σε 1.586 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνουν κυρίως τις φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2021, οι δαπάνες του οποίου περιλαμβάνονται στις πιστώσεις υπό κατανομή, προέβλεπε 6.000 εκατ. ευρώ για συγχρηματοδοτούμενα έργα και 750 εκατ. ευρώ για έργα χρηματοδοτούμενα αμιγώς από εθνικούς πόρους. Τον Απρίλιο του 2021 ψηφίστηκε συμπληρωματικός Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων, σύμφωνα με τον οποίο τα παραπάνω ποσά αυξήθηκαν κατά 250 εκατ. ευρώ στο εθνικό σκέλος και κατά 1.000 εκατ. ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος, ενώ τον Σεπτέμβριο ψηφίστηκε και νέος συμπληρωματικός Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων που αύξησε το εθνικό σκέλος κατά 350 εκατ. ευρώ, διαμορφώνοντας τα νέα όρια σε 1.350 εκατ. ευρώ στο εθνικό σκέλος και 7.000 εκατ. ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο, προκειμένου η χώρα μας να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της συνεχιζόμενης πανδημίας Covid-19, καθώς και των εκτεταμένων φυσικών καταστροφών που συνέβησαν στη διάρκεια του έτους, με παράλληλη διασφάλιση της ομαλής εκτέλεσης του υπολοίπου Προγράμματος.

Βασικός στόχος κατά την εκτέλεση του ΠΔΕ το 2021 είναι η πλήρης αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων με την επίτευξη της μέγιστης απορρόφησης από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, την εξασφάλιση δηλαδή των προϋποθέσεων για την εισροή της ενωσιακής συνδρομής, σύμφωνα με το πλαίσιο.

Παράλληλο στόχο αποτελεί η ενίσχυση των πολιτικών των Υπουργείων και των Περιφερειών, η αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και η κρατική αρωγή για την αντιμετώπιση των συνεπειών από φυσικά γεγονότα, με χρηματοδοτήσεις από εθνικούς πόρους. Με το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025, από την 1η Ιουλίου και μετά, υιοθετούνται οι πλέον σύγχρονες μέθοδοι και διαδικασίες για την έγκριση, χρηματοδότηση, υλοποίηση, παρακολούθηση και τον έλεγχο του ΠΔΕ στα πρότυπα των αντίστοιχων συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων, για τα έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους.

1.2 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2021 αναμένεται να διαμορφωθεί στα 2.750 εκατ. ευρώ, υψηλότερο κατά 35 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025, κυρίως λόγω αυξημένων κεφαλαιακών μεταβιβάσεων που συνδέονται με την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας.

Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των Νοσοκομείων και της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 191 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας επιδείνωση σε σχέση με την πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025 κατά 72 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, τα έσοδα εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 239 εκατ. ευρώ, απεικονίζοντας κυρίως τις αυξημένες μεταβιβάσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό και το ΠΔΕ για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19, καθώς και την αύξηση των μεταβιβάσεων από

τον ΕΟΠΥΥ προς τα νοσοκομεία εποπτείας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Αρεταίειο, Αιγινήτειο) και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΝΙΜΤΣ).

Αντίστοιχα, αύξηση ύψους 312 εκατ. ευρώ εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν και τα έξοδα, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των δαπανών για τη λήψη μέτρων πρόληψης, υγειονομικής παρακολούθησης και περιορισμού της διάδοσης του κορωνοϊού.

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Το ισοζύγιο των ΟΤΑ κατά ΕΣΑ για το 2021, σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις αναμένεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 127 εκατ. ευρώ, το οποίο δεν διαφοροποιείται σημαντικά από την εκτίμηση του ΜΠΔΣ 2022-2025 για έλλειμμα 143 εκατ. ευρώ.

Επιμέρους διαφοροποιήσεις υπάρχουν τόσο στα έσοδα όσο και στα έξοδα, με την απόκλιση λόγω υψηλότερων δαπανών σε όλες τις κατηγορίες, να καλύπτεται από αντίστοιχα υψηλότερα έσοδα. Συγκεκριμένα:

- αυξημένα εμφανίζονται τόσο τα έσοδα από μεταβιβάσεις, όσο και από φόρους και λοιπά (ίδια) έσοδα, με το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης να προέρχεται από τις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις (έσοδα από ΠΔΕ).
- αντίστοιχα, αύξηση σε σχέση με τις προβλέψεις του ΜΠΔΣ 2022-2025 εμφανίζεται σε όλες τις κατηγορίες εξόδων πλην των κοινωνικών παροχών (πρόκειται σχεδόν αποκλειστικά για τις πληρωμές των Περιφερειών για μετακινήσεις μαθητών, οι οποίες ήταν περιορισμένες λόγω της τηλεκαίδευσης), καθώς και των τόκων. Οι σχετιζόμενες με την πανδημία δαπάνες ερμηνεύουν το αυξημένο ύψος, τόσο των παροχών σε εργαζόμενους, όσο και των λοιπών εξόδων, ωστόσο η μεγαλύτερη αύξηση προήλθε από τις επενδυτικές δαπάνες.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) για το 2021 εκτιμάται ότι θα παρουσιάσει βελτίωση κατά 304 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις προβλέψεις του ΜΠΔΣ 2022-2025 και αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 442 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, τα συνολικά έσοδα εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 710 εκατ. ευρώ αντικατοπτρίζοντας κατά κύριο λόγο την εκτιμώμενη αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές κατά 671 εκατ. ευρώ. Η αναθεωρημένη εκτίμηση οφείλεται κυρίως στην επίδραση του αυξημένου ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας επί των εισφορών, σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις.

Αντίστοιχα, οι δαπάνες εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 406 εκατ. ευρώ έναντι των προβλέψεων του ΜΠΔΣ 2022-2025. Ειδικότερα:

- οι κοινωνικές παροχές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 188 εκατ. ευρώ, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην αυξημένη δαπάνη για καταβολή κύριων συντάξεων και τη συνεπακόλουθη αυξημένη δαπάνη καταβολής εφάπαξ αποζημίωσης, ως αποτέλεσμα της επιτάχυνσης του ρυθμού εκκαθάρισης εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης αλλά και στην εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4670/2020 ως προς τα ποσοστά αναπλήρωσης των κύριων συντάξεων και

- οι κοινωνικές παροχές σε είδος αυξάνονται κατά 143 εκατ. ευρώ, απεικονίζοντας κατά κύριο λόγο την προσπάθεια για κάλυψη της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης εν μέσω πανδημίας.

1.3 Ληξιπρόθεσμες οφειλές της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους

Η ελαχιστοποίηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (ΦΓΚ) και των εκκρεμών επιστροφών φόρου, εκτός από δεσμευτικός στόχος στο πλαίσιο της Ενισχυμένης Εποπτείας¹⁹, είναι ταυτόχρονα και μία σημαντική παράμετρος που συμβάλλει καθοριστικά στην εξυγίανση των προϋπολογισμών των ΦΓΚ και στην ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας.

Είναι γεγονός ότι τα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19, δημιούργησαν καθυστερήσεις στους φορείς στην προσπάθεια αποπληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά την περίοδο της πανδημίας.

Τον Απρίλιο του 2021 καταρτίστηκε νέο σχέδιο εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις εποχιακές διακυμάνσεις που παρατηρούνται εντός του έτους σε συγκεκριμένους φορείς και προβλέφθηκε ένα ελάχιστο σταθερό ποσό ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων για κάθε υποτομέα της Γενικής Κυβέρνησης. Παράλληλα, με απαρέγκλιτο στόχο την πλήρη εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των ΦΓΚ προς τρίτους, συστάθηκε ομάδα εργασίας²⁰ για την αναμόρφωση, επικαιροποίηση και απλούστευση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη δημοσιονομική διαχείριση στην Κεντρική Διοίκηση, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές που πρέπει να ακολουθούνται για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Στη συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικά νέες δράσεις και μέτρα που υιοθετήθηκαν κατά περίπτωση από τους φορείς για την όσο το δυνατόν ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απομείωση των συσσωρευμένων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους.

- Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ): Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των ΟΤΑ προς τρίτους ανήλθαν τον μήνα Ιούλιο στο ποσό των 153 εκατ. ευρώ και αφαιρουμένων των προσαρμογών (net) σε 107 εκατ. ευρώ. Το αντίστοιχο ποσό τον Ιούλιο του 2020 ήταν 252 εκατ. ευρώ, παρουσίασε δηλαδή μείωση της τάξης του 40%. Η εν λόγω μείωση απορρέει από την εφαρμογή του προγράμματος ενίσχυσης των ΟΤΑ από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, που για το τρέχον οικονομικό έτος ανήλθε στο ποσό των 72 εκατ. ευρώ.²¹ Με βάση το ανωτέρω πρόγραμμα, τα ποσά που έχουν διατεθεί δύναται να μην επιστρέφονται από τους δήμους που θα εκκαθαρίσουν πλήρως τις ληξιπρόθεσμες οφειλές τους. Επιπρόσθετα, αναμένεται περαιτέρω αποκλιμάκωση του ύψους των υποχρεώσεων και παράλληλα αποφυγή δημιουργίας νέων στο μέλλον, με την εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου, που προβλέπει την υποχρέωση δέσμευσης από τους ΟΤΑ ποσού ταμειακών διαθεσίμων ίσου με το σύνολο των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους σε τρίτους, σε ειδικό λογαριασμό που θα τηρείται ανά φορέα στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.²²

¹⁹ EU Commission, Enhanced Surveillance Report Greece, February 2021.

²⁰ Η ομάδα εργασίας συστάθηκε με την υπ' αριθ. 141238/10.12.2020 (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 1047/21.2.2020) (ΑΔΑ: 6ΒΩΗΗ-3Γ8) απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσιονομικής Πολιτικής.

²¹ Άρθρο 6 του ν.4281/2014 (Α' 160), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 69 του ν.4714/2020 (Α' 148) και την υπ' αριθ. 2/72150/ΔΠΓΚ/20.5.2021 (ΦΕΚ Β' 2091) υπουργική απόφαση.

²² Άρθρο 107 του ν.4714/2020 και σχετική αιτιολογική έκθεση.

- Τα ιδιαίτερα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετώπισαν νομικά πρόσωπα που ανήκουν στη Γενική Κυβέρνηση, λόγω μη είσπραξης των προβλεπόμενων εσόδων, ως συνέπεια της πανδημίας και ιδίως συγκοινωνιακοί φορείς, όπως οι εταιρείες «Σταθερές Συγκοινωνίες ΑΕ» (ΣΤΑΣΥ ΑΕ), «Οδικές Συγκοινωνίες ΑΕ» (ΟΣΥ ΑΕ), «Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών ΑΕ» (ΟΑΣΑ ΑΕ) κ.λπ., οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των απλήρωτων υποχρεώσεών τους, κατά το προηγούμενο και το τρέχον οικονομικό έτος. Για τον λόγο αυτό εγκρίθηκε επιχορήγηση από τον κρατικό προϋπολογισμό ύψους 62 εκατ. ευρώ, η οποία χρησιμοποιείται για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Επίσης, για τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ύψους 39 εκατ. ευρώ περίπου, των εταιρειών «Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα ΑΕ» (ΕΑΣ) και «Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία ΑΕ» (ΕΑΒ), σχεδιάστηκε ένα στοχευμένο πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των φορέων αυτών ως στρατιωτικών βιομηχανιών που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, το οποίο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου, που είναι ήδη σε εξέλιξη.

- Τέλος, μείωση παρατηρείται και στις οφειλές από εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης ως αποτέλεσμα των εντατικών προσπαθειών του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και του e-EFKA, με την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου εκκαθαρίσεων των σχετικών αιτήσεων. Μέρος του εν λόγω σχεδίου είναι η αναδιοργάνωση των υπηρεσιών του e-EFKA και η άμεση στελέχωσή τους, καθώς και η έναρξη εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου για τις προκαταβολές, σύμφωνα με το οποίο κάθε ασφαλισμένος που έχει υποβάλει αίτηση συνταξιοδότησης στον e-EFKA δικαιούται να λάβει προκαταβολή υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Ειδικότερα, το ύψος των οφειλών αυτών κατά τον μήνα Ιούλιο 2021 ανέρχεται στα 359 εκατ. ευρώ και αν εξαιρεθούν οι εισφορές ύψους 92 εκατ. ευρώ που παρακρατούνται υπέρ του Δημοσίου, του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ) και του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), το καθαρό ποσό ανέρχεται στα 267 εκατ. ευρώ.

Η εξέλιξη των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης και των εκκρεμών επιστροφών φόρων παρατίθενται στους πίνακες 2.3 και 2.4 αντίστοιχα.

Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Δεκ. 2019	Δεκ. 2020	Ιαν. 2021	Φεβρ. 2021	Μάρτ. 2021	Απρ. 2021	Μάιος 2021	Ιούν. 2021	Ιούλ. 2021
Κράτος	55	30	26	30	75	73	46	43	47
ΟΤΑ	176	146	170	182	213	212	199	177	153
ΟΚΑ	506	356	384	518	526	454	498	464	470
Νοσοκομεία	344	502	608	722	893	818	860	917	927
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα	244	195	197	201	244	217	203	196	161
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης	1.326	1.228	1.386	1.653	1.952	1.774	1.805	1.797	1.758

* Στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των Νοσοκομείων και του ΕΟΠΥΥ (υποτομέας ΟΚΑ) περιλαμβάνονται και ποσά clawback και rebate που δεν έχουν συμψηφιστεί.

Πίνακας 2.4 Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων Δεκέμβριος 2019 - Ιούλιος 2021 (σε εκατ. ευρώ)									
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Δεκ. 2019	Δεκ. 2020	Ιαν. 2021	Φεβρ. 2021	Μάρτ. 2021	Απρ. 2021	Μάιος 2021	Ιούν. 2021	Ιούλ. 2021
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	667	636	577	671	642	570	586	497	547
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	371	427	406	374	372	371	363	353	340
α) εκ των οποίων ποσό που δε μπορεί να αποπληρωθεί λόγω εξωγενών παραγόντων (μη ανταπόκριση δικαιούχου ή μη προσκόμιση δικαιολογητικών)	290	357	344	323	320	323	322	312	293
β) λοιπές εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές)	81	70	62	52	52	48	42	40	46
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων κάτω των 90 ημερών (μη ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	296	209	171	297	270	199	223	145	208

2. Προβλέψεις 2022

Τα δημοσιονομικά μεγέθη του έτους 2022, για το οποίο όπως προαναφέρθηκε δεν θα ισχύσει ο στόχος της ενισχυμένης εποπτείας για την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος Γενικής Κυβέρνησης ύψους 3,5% του ΑΕΠ, αναμένεται να επηρεαστούν από την πανδημία Covid-19 σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη, γεγονός που αποτυπώνεται στις προβλέψεις για αυξημένα έσοδα και μειωμένες δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού, καθώς και για βελτιωμένο πρωτογενές αποτέλεσμα σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη. Τα μεγέθη αυτά αποτυπώνουν το σενάριο σταδιακής επιστροφής στην κανονικότητα. Ασφαλώς, τα ανωτέρω δεν σημαίνουν την πλήρη παύση της εφαρμογής μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, όμως η δημοσιονομική επίπτωση των μέτρων αυτών θα είναι πλέον πολύ μικρότερη. Τα κυριότερα από τα μέτρα αυτά που θα επιβαρύνουν και το έτος 2022, είναι η μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών και η αναστολή καταβολής της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα, η επέκταση του προγράμματος για την επιδότηση νέων θέσεων εργασίας για άλλες 50.000 θέσεις και η επέκταση των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στις μεταφορές, τον καφέ και μη αλκοολούχα ποτά και στα εισιτήρια κινηματογράφων, θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών έως τον Ιούνιο του 2022. Αναλυτικότερη παρουσίαση των δημοσιονομικών παρεμβάσεων αποτυπώνεται στην ενότητα 3.

Εκτός από την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης, βασικές προτεραιότητες για το έτος 2022 αποτελούν:

- η ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility),
- η ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων, με την αύξηση των δαπανών και των φυσικών παραλαβών εξοπλιστικών συστημάτων,
- η ενίσχυση των επιχειρήσεων, πλέον των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας, με τη μείωση του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, τη μείωση του φόρου συγκέντρωσης κεφαλαίου και τη μείωση του φόρου σε περίπτωση συγχώνευσης (για μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις),
- η ενίσχυση των νέων, μέσω της κατάργησης του φόρου γονικών παροχών-δωρεών για παροχές-δωρεές αξίας έως 800.000 ευρώ για συγγενείς πρώτου βαθμού, της επέκτασης του στεγαστικού επιδόματος και στους φοιτητές των δημοσίων ΙΕΚ, της ενίσχυσης των νέων

χωρίς εργασιακή εμπειρία για τους πρώτους 6 μήνες απασχόλησής τους και της κατάργησης του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας για τους νέους έως 29 ετών (με παράλληλη μείωσή του για τους λοιπούς συνδρομητές),

- η θέσπιση φορολογικών κινήτρων για τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών για δαπάνες σε συγκεκριμένους κλάδους και
- η ενίσχυση της πράσινης οικονομίας και των ψηφιακών επενδύσεων μέσω της θέσπισης εκπτώσεων φόρου για δαπάνες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που εντάσσονται στις ανωτέρω κατηγορίες.

Στο ΜΠΔΣ 2022-2025, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας για το έτος 2022, είχε προβλεφθεί ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 539 εκατ. ευρώ ή 0,3% του ΑΕΠ, ενώ με βάση τη μεθοδολογία ESA είχε εκτιμηθεί έλλειμμα ύψους 912 εκατ. ευρώ ή 0,5% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις επικαιροποιημένες προβλέψεις για το έτος 2022, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, προβλέπεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 1.656 εκατ. ευρώ ή 0,9% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, σε δημοσιονομική βάση το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 2.028 εκατ. ευρώ ή 1,1% του ΑΕΠ.

2.1 Κρατικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 54.675 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 147 εκατ. ευρώ ή 0,3% έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Ειδικότερα:

- οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 28.407 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 92 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- οι φόροι και δασμοί επί εισαγωγών προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 283 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 9 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας προβλέπονται σε 2.502 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 76 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- οι λοιποί φόροι επί παραγωγής προβλέπεται να ανέλθουν σε 1.046 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 31 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- ο φόρος εισοδήματος προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 14.891 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 342 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Η αύξηση οφείλεται στα προβλεπόμενα έσοδα του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων, ο οποίος αναμένεται να ανέλθει σε 3.595 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 384 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, λόγω επικαιροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου μεγέθυνσης της οικονομίας που σχετίζεται με τα κέρδη των επιχειρήσεων μετά την πανδημία, ενώ ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπεται στο ποσό των 10.111 εκατ. ευρώ και είναι μειωμένος κατά 45 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- οι φόροι κεφαλαίου προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 169 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 51 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω της κατάργησης του φόρου γονικών παροχών-δωρεών έως 800.000 ευρώ, για συγγενείς πρώτου βαθμού,
- οι λοιποί τρέχοντες φόροι προβλέπονται στο ποσό των 2.222 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 182 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω των μειωμένων μη ταξινομημένων φορο-

λογικών εσόδων και της ορθής ταξινόμησής τους, ανάλογα με τη φύση τους, στις κατηγορίες εσόδων,

- οι κοινωνικές εισφορές προβλέπονται στο ποσό των 55 εκατ. ευρώ, μη παρουσιάζοντας διαφοροποίηση έναντι του στόχου,
- οι μεταβιβάσεις προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 7.377 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 213 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, λόγω κυρίως των αυξημένων εσόδων του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ, κατά 202 εκατ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι δεν έχουν συμπεριληφθεί τα ποσά των ANFAs,
- οι πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 764 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 39 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου,
- τα λοιπά τρέχοντα έσοδα προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.025 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 264 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω πρόβλεψης μειωμένων εσόδων στο εθνικό σκέλος του ΠΔΕ κατά 202 εκατ. ευρώ,
- οι πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ποσό των 26 εκατ. ευρώ, μη παρουσιάζοντας απόκλιση έναντι του στόχου και
- οι επιστροφές φόρων προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 5.090 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 220 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Στις ανωτέρω κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα», περιλαμβάνονται έσοδα ΠΔΕ ύψους 4.290 εκατ. ευρώ, χωρίς απόκλιση από τον στόχο.

Τέλος, στην κατηγορία «Μεταβιβάσεις» περιλαμβάνονται έσοδα από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ποσού 3.199 εκατ. ευρώ σε δημοσιονομική βάση, μη παρουσιάζοντας απόκλιση από τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2022 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν (σε δημοσιονομική βάση) σε 64.335 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.341 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη για το ΜΠΔΣ 2022-2025. Οι κύριες αιτίες της αύξησης είναι η περαιτέρω οικονομική ενίσχυση των πολιτών και των επιχειρήσεων απέναντι στην πανδημία, καθώς και οι αυξημένες φυσικές παραλαβές των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Ανάλυση δαπανών σε δημοσιονομική βάση

Παροχές σε εργαζόμενους

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής κατά το έτος 2022 προβλέπεται να ανέλθουν στα 13.474 εκατ. ευρώ, αυξημένες μόλις κατά 6 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στα 219 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 21 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025, κυρίως λόγω της αναπροσαρμογής και της καταβολής αναδρομικών για τις συντάξεις που συνεχίζουν να καταβάλλονται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό (παρ.3 του άρθρου 4 του ν.4387/2016).

Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες για τις μεταβιβάσεις σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στα 29.612 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 64 εκατ. ευρώ έναντι της πρόβλεψης του ΜΠΔΣ 2022-2025, κυρίως λόγω της επιχορήγησης προς τον ΕΟΠΥΥ ύψους 75 εκατ. ευρώ για τον αναμενόμενο συμψηφισμό των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης των επιχειρήσεων, με το οφειλόμενο clawback.

Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2022 ανέρχεται σε 1.004 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 198 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025, κυρίως λόγω της ανακατανομής δαπανών για την αντιμετώπιση της πανδημίας στην κατηγορία των υπό κατανομή πιστώσεων.

Επιδότησεις

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2022 είναι 80 εκατ. ευρώ, ίση με τον στόχο που είχε τεθεί στο ΜΠΔΣ 2022-2025 και περιλαμβάνει κυρίως επιδοτήσεις προς τα ΕΛΤΑ για την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία και προς την ΤΡΑΙΝΟΣΕ.

Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η πρόβλεψη για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 5.550 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 50 εκατ. ευρώ σε σχέση με την πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Λοιπές δαπάνες

Στην κατηγορία αυτή η προβλεπόμενη δαπάνη ανέρχεται σε 101 εκατ. ευρώ, 50 εκατ. ευρώ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025, λόγω της αυξημένης δαπάνης για επιστροφές από ανεκτέλεστα προγράμματα στην ΕΕ.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Η πρόβλεψη για το σύνολο της κατηγορίας αυτής ανέρχεται στα 13.141 εκατ. ευρώ και σε σχέση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025, οι προβλεπόμενες δαπάνες είναι αυξημένες κατά 927 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις κάτωθι αιτίες:

- στην αναθεώρηση του ανώτατου ορίου δαπανών του ΠΔΕ κατά 200 εκατ. ευρώ και
- στην πρόβλεψη των δαπανών για την αντιμετώπιση της πανδημίας ύψους 653 εκατ. ευρώ.

Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η προβλεπόμενη δαπάνη θα ανέλθει στα 1.153 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 521 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της αύξησης των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το ΠΔΕ χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας με δράσεις που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση.

Για το έτος 2022 προβλέπεται η διάθεση πόρων ύψους 7.450 εκατ. ευρώ, με κατανομή της συνολικής δαπάνης μεταξύ των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύψους 6.250 εκατ. ευρώ και εκείνων που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους, ύψους 1.200 εκατ. ευρώ.

Σταθερή επιδίωξη για την υλοποίηση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ και για το 2022 παραμένει η απορρόφηση των πόρων, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η εισροή της αναλογούσας κοινοτικής συνδρομής στο πλαίσιο των αναπτυξιακών στόχων.

Σε ό,τι αφορά στις δράσεις του ΕΣΠΑ 2014-2020 ιδιαίτερη έμφαση δίδεται εκ νέου στους τομείς των μεγάλων έργων υποδομών (οδικά έργα, σιδηρόδρομοι, Μετρό κλπ), της επιχειρηματικότητας (κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και του τουρισμού), της δημιουργίας απασχόλησης, της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της υγείας και της πρόνοιας, των έργων για την προστασία του περιβάλλοντος, των έργων υποδομών των ΟΤΑ όλης της χώρας και των δράσεων για τη διοικητική μεταρρύθμιση. Οι διαδικασίες για τη νέα Προγραμματική Περίοδο του ΕΣΠΑ 2021-2027 βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη. Το νέο ΕΣΠΑ με τον τίτλο «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027» που αποτυπώνει τις νέες αναπτυξιακές προτεραιότητες της Χώρας, υποβλήθηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 12 Ιουλίου 2021 και εγκρίθηκε στις 30 Ιουλίου 2021. Θα ακολουθήσει η επίσημη υποβολή των Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων το επόμενο χρονικό διάστημα.

Σε ό,τι αφορά το Εθνικό σκέλος του ΠΔΕ, αυτό χρηματοδοτεί αναπτυξιακές δράσεις του Κράτους που δεν είναι επιλέξιμες σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, αναπτυξιακές δράσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δράσεις ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και της πολιτικής προστασίας, εξυπηρετούνται οι ανάγκες των επενδυτικών νόμων και καλύπτονται έκτακτες ανάγκες, όπως η αποκατάσταση ζημιών σε έργα υποδομής από σεισμούς, πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές και η κρατική αρωγή για την αντιμετώπιση συνεπειών που αυτές επιφέρουν. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στον ορθό προγραμματισμό και τη στόχευση, με βασικό εργαλείο την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών. Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025, που τέθηκε σε εφαρμογή από την 1η Ιουλίου κινείται στο πνεύμα αυτό, στα πρότυπα των αντίστοιχων συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων.

Δαπάνες Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Η δαπάνη για την υλοποίηση δράσεων που χρηματοδοτούνται από το σκέλος των επιχορηγήσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προϋπολογίζεται για το 2022 σε 3.199 εκατ. ευρώ. Οι σχετικές πιστώσεις εγκρίνονται πέραν του ύψους πιστώσεων του ΠΔΕ.

2.2 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2022 αναμένεται να διαμορφωθεί στα 1.936 εκατ. ευρώ, βελτιωμένο κατά 11 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του ΜΠΔΣ 2022-2025.

Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των Νοσοκομείων και της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα ύψους 220 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας επιδείνωση σε σχέση με την πρόβλεψη του ΜΠΔΣ 2022-2025 κατά 141 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, τα έσοδα προβλέπεται να είναι μειωμένα κατά 16 εκατ. ευρώ γεγονός που οφείλεται κυρίως στην αναμενόμενη μείωση των λοιπών εσόδων των εν λόγω φορέων, ενώ τα έξοδα αναμένεται να είναι αυξημένα κατά 125 εκατ. ευρώ αποτυπώνοντας τόσο την αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης και της δαπάνης για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, όσο και την αυξημένη δαπάνη μισθοδοσίας του επικουρικού προσωπικού που προσλήφθηκε για την αντιμετώπιση της πανδημίας Covid-19.

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Η πρόβλεψη για το ισοζύγιο των ΟΤΑ κατά ΕΣΑ το έτος 2022, διαμορφώνεται σε πλεόνασμα 149 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου για πλεόνασμα 230 εκατ. ευρώ στο ΜΠΔΣ 2022-2025. Βασικοί παράγοντες της διαφοροποίησης, είναι η πρόβλεψη για μεταφορά και στο 2022 σημαντικού μέρους της αύξησης των παροχών σε εργαζομένους και των λοιπών εξόδων, όπως έχουν εκτιμηθεί και στο έτος 2021.

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα των ΟΚΑ προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.039 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας βελτίωση, σε σχέση με την εκτίμηση του ΜΠΔΣ 2022-2025, κατά 654 εκατ. ευρώ.

Τα έσοδα προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 969 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του ΜΠΔΣ 2022-2025. Ειδικότερα:

- οι ασφαλιστικές εισφορές προβλέπεται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 749 εκατ. ευρώ, ως απόρροια της αναμενόμενης αύξησης της απασχόλησης λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία εκτέλεσης και το αναθεωρημένο μακροοικονομικό σενάριο,
- οι μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό προβλέπονται αυξημένες κατά 209 εκατ. ευρώ. Η ανωτέρω μεταβολή οφείλεται κατά κύριο λόγο:
 - στην αυξημένη επιχορήγηση που εκτιμάται ότι θα λάβει ο ΕΟΠΥΥ για την κάλυψη της δαπάνης συμψηφισμού της αυτόματης επιστροφής (clawback) φαρμακευτικής δαπάνης με ποσοστά επί των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης και των δαπανών επενδυτικών σχεδίων ανάπτυξης προϊόντων ή υπηρεσιών ή γραμμών παραγωγής και
 - στην επανεκτίμηση κατά 33 εκατ. ευρώ του ύψους της επιχορήγησης για την κάλυψη της απώλειας εσόδων του e-ΕΦΚΑ και του ΟΑΕΔ από την παράταση και για το έτος

2022 της μείωσης κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα.

Αντίστοιχα, οι δαπάνες των ΟΚΑ προβλέπεται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 314 εκατ. ευρώ σε σχέση με το ΜΠΔΣ 2022-2025, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην αύξηση της δαπάνης για καταβολή κύριων συντάξεων, εφάπαξ παροχών και παροχών ασθένειας σε είδος. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση της δαπάνης των κύριων συντάξεων αντικατοπτρίζει την αναμενόμενη αύξηση του αριθμού των νέων συνταξιούχων, καθώς και την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4670/2020 ως προς τα ποσοστά αναπλήρωσης. Από την άλλη, η αυξημένη δαπάνη για την καταβολή των εφάπαξ παροχών οφείλεται στην επιτάχυνση του ρυθμού εκκαθάρισης των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης κατά το αμέσως προηγούμενο διάστημα.

2.3 Επισκόπηση δαπανών και εσόδων

Οι επισκοπήσεις δαπανών και εσόδων αποτελούν κύριο δημοσιονομικό εργαλείο στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης χρήσης των διαθέσιμων πόρων από πλευράς των Υπουργείων και των λοιπών φορέων Γενικής Κυβέρνησης, αλλά και της δημιουργίας δημοσιονομικού χώρου μέσα από αναπτυξιακού/ επενδυτικού τύπου παρεμβάσεις με αποδόσεις που αντανακλώνται σε αύξηση των δημοσίων εσόδων.

Προς αυτή την κατεύθυνση, συνεχίζεται και για το έτος 2022 η στοχευμένη εξέταση της δραστηριότητας των Υπουργείων και φορέων αρμοδιότητάς τους. Οι ειδικές δημοσιονομικές συνθήκες στο περιβάλλον της πανδημίας και η συστημική θεώρηση των επισκοπήσεων οδηγούν στην προώθηση διαρθρωτικού τύπου δράσεων για την επίτευξη αποδόσεων.

Η παρακολούθηση των οριζόντιων δράσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη, όπως η αναβάθμιση της διαχείρισης του στόλου των κρατικών οχημάτων και των κτιρίων που στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω με τη συνδρομή ειδικών του ιδιωτικού τομέα.

Παράλληλα, στο επόμενο διάστημα το Υπουργείο Οικονομικών θα ολοκληρώσει την περιγραφή της σύγχρονης στρατηγικής διενέργειας επισκοπήσεων, που έχει εκπονήσει σε συνεργασία με την ΕΕ και τον ΟΟΣΑ και εφαρμόζει στις επισκοπήσεις των τελευταίων ετών.

2.4 Προϋπολογισμός επιδόσεων

Ο προϋπολογισμός έτους 2022 θα συνοδευτεί από την πρώτη παρουσίαση προϋπολογισμού επιδόσεων για το σύνολο των φορέων κεντρικής διοίκησης.

Καθ' όλο το 2021, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους εργάζεται σε στενή συνεργασία με τα Υπουργεία και τους λοιπούς φορείς κεντρικής διοίκησης για την ολοκλήρωση της διαμόρφωσης της ταξινόμησης του προϋπολογισμού τους βάσει Προγραμμάτων και της παρουσίασης για κάθε Πρόγραμμα βασικών στοιχείων που θα συμβάλουν στην αξιολόγηση της επίτευξης των κύριων στόχων του και, εν τέλει, της επίδοσής του. Κομβικό στοιχείο αποτελεί η διαμόρφωση και αποτύπωση Κύριων Δεικτών Επίδοσης (Key Performance Indicators -KPIs) για κάθε Πρόγραμμα.

Παράλληλα, για πρώτη φορά θα αποτυπωθεί για κάθε Πρόγραμμα η συνολική προϋπολογιζόμενη δαπάνη από κάθε πηγή χρηματοδότησης σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης, ώστε να δίνεται συνεκτική και ολοκληρωμένη εικόνα των πόρων που διατίθενται και δαπανώνται από

το Κράτος και τους λοιπούς φορείς για την επίτευξη των κυβερνητικών στόχων. Η διαδικασία αυτή ενισχύει τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων, αλλά και τη λογοδοσία για την ορθή χρήση των διαθέσιμων πόρων.

Στα επόμενα έτη, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους θα προετοιμάσει την περαιτέρω ωρίμανση της μεταρρύθμισης με τον σχεδιασμό της εκτέλεσης του προϋπολογισμού επιδόσεων.

2.5 Ενσωμάτωση στον Προϋπολογισμό της περιβαλλοντικής διάστασης – Green Budgeting

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον προϋπολογισμό προετοιμάζεται από την αρμόδια Υπηρεσία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους σε συνεργασία με την ΕΕ και τον ΟΟΣΑ. Μετά την πιλοτική παρουσίαση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος συγκεκριμένων Προγραμμάτων κατά το προηγούμενο έτος, το 2021 το Υπουργείο Οικονομικών επικεντρώνεται στην επιμόρφωση των στελεχών του και τον εντοπισμό των κύριων συνιστωσών που θα ληφθούν υπόψη για την επιτυχή υλοποίηση του εγχειρήματος. Τα στοιχεία αυτά αποτυπώνονται σε συγκεκριμένο σχέδιο υλοποίησης, το οποίο εκπονείται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ και θα ολοκληρωθεί στο τέλος του έτους.

3. Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2021 και 2022

Δημοσιονομικές παρεμβάσεις αντιμετώπισης των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας

Η ελληνική πολιτεία κατά τη διάρκεια πανδημίας Covid-19 στέκεται αρωγός στο σύνολο των κατοίκων της χώρας ενισχύοντας τις υποδομές και τις δομές του κοινωνικού κράτους, καθώς και την πραγματική οικονομία. Κατά το α' εξάμηνο του 2021 συνεχίστηκαν τα περιοριστικά μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας, με αποτέλεσμα αρκετοί κλάδοι και δραστηριότητες να αναστείλουν τη λειτουργία τους. Από την άλλη πλευρά, ο τομέας υπηρεσιών υγείας κλήθηκε να αντιμετωπίσει μεγάλο όγκο νοσηλίων. Συνεπώς, οι παρεμβάσεις που θεσμοθετήθηκαν είχαν στόχο να ανακουφίσουν τους πληττόμενους πολίτες και κλάδους από την πανδημία καθώς και να ενισχύσουν το σύστημα υγείας.

Η συνολική αξία των παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της πανδημίας την περίοδο 2020-2022 ανέρχεται σε 42,7 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 23,1 δισ. ευρώ αφορούν το έτος 2020, 16,7 δισ. ευρώ το έτος 2021 και 2,9 δισ. ευρώ το 2022.

Το δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων ανέρχεται σε 30,1 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 11,6 δισ. ευρώ αφορούν το έτος 2020, 15,6 δισ. ευρώ το έτος 2021 και 2,9 δισ. ευρώ το 2022.

Το δημοσιονομικό κόστος ύψους 18,5 δισ. ευρώ της περιόδου 2021-2022 αναλύεται σε:

- 5.573 εκατ. ευρώ μείωση των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης, εκ των οποίων 3.537 εκατ. ευρώ αφορούν το 2021 και 2.036 εκατ. ευρώ το 2022,
- 12.934 εκατ. ευρώ αύξηση δαπανών Γενικής Κυβέρνησης, εκ των οποίων 12.066 εκατ. ευρώ αφορούν το 2021 και 868 εκατ. ευρώ το 2022. Εκ του συνόλου των παρεμβάσεων δαπανών, παρεμβάσεις ύψους 3.407 εκατ. ευρώ χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και παρεμβάσεις ύψους 9.527 εκατ. ευρώ από τον τακτικό προϋπολογισμό.

Πίνακας 2.5 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία (σε εκατ. ευρώ)

α/α	Περιγραφή	2021	2022
A	Παρεμβάσεις στο σκέλος των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης (ταμειακή βάση)	-3.537	-2.036
1	Μείωση κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα	-816	-849
2	Αναστολή καταβολής Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα	-767	-799
3	Μείωση προκαταβολής φόρου εισοδήματος σε ελεύθερους επαγγελματίες και επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-953	0
4	Αναστολή πληρωμών δόσεων ρυθμίσεων φορολογικών υποχρεώσεων για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους, εργαζόμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-181	0
5	Αναστολή πληρωμών δόσεων ρυθμίσεων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία για επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες	-114	0
6	Μη καταβολή δημοτικών τελών για επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία αναστάλη με κρατική εντολή λόγω της πανδημίας Covid-19	-100	0
7	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στις υπηρεσίες μεταφοράς προσώπων και των αποσκευών τους	-128	-123
8	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ σε υπηρεσίες διάθεσης μη αλκοολούχων ποτών και ροφημάτων	-103	-75
9	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στα εισιτήρια κινηματογράφων, θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών	-17	-13
10	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στο τουριστικό πακέτο	0	-1
11	Αναστολή πληρωμής τέλους συνδρομητικής τηλεόρασης	-18	-9
12	Οικονομικές ενισχύσεις και αποζημιώσεις αερολιμένων και αεροπορικών γραμμών που επιβαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό (απώλεια εσόδων)	-65	-15
13	Απώλεια εσόδων από τις μειώσεις στις μισθώσεις κατοικίας	-67	-148
14	Κρατική ενίσχυση επιχειρήσεων με τη μορφή της επιδότησης παγίων δαπανών (συμφηφισμός με φορολογικές υποχρεώσεις)	-206	0
15	Μείωση συντελεστή ΦΠΑ στα γυμναστήρια και τις σχολές χορού	-1	-5
B	Παρεμβάσεις στο σκέλος των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης (ταμειακή βάση)	-11.889	-868
1	Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής	-2.719	0
2	Αποζημίωση ειδικού σκοπού των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή (περιλαμβάνονται πληρωμές δώρων Πάσχα και Χριστουγέννων) και αποζημιώσεις καλλιτεχνών, εργαζομένων σε εποχικά επαγγέλματα και ειδικών κατηγοριών επαγγελματιών	-2.130	-24
3	Αυξημένη αποζημίωση ειδικού σκοπού για ελεύθερους επαγγελματίες και ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων	-95	0
4	Πρόγραμμα βραχυχρόνιας απασχόλησης ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ	-176	-32
5	Αποζημίωση ιδιοκτητών ακινήτων που εισπράττουν μειωμένο ενοίκιο λόγω της πανδημίας	-715	0
6	Κάλυψη από τον κρατικό προϋπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού, των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τίθενται σε προσωρινή αναστολή	-1.075	0
7	Κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από τον κρατικό προϋπολογισμό και επιδότηση 200 ευρώ σε περίπτωση πρόσληψης μακροχρόνια ανέργου, για περίοδο 6 μηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος για τη δημιουργία 150.000 νέων θέσεων εργασίας	-296	-186
8	Κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών και επιδόματος αδείας για τους εργαζόμενους σε ξενοδοχειακές μονάδες δωδεκάμηνης λειτουργίας	-8	0
9	Παράταση του τακτικού επιδόματος ανεργίας, καθώς και του επιδόματος μακροχρόνιας ανεργίας κατά δύο μήνες και επέκταση του επιδόματος ανεργίας στους εποχικούς εργαζόμενους	-169	0
10	Πρόγραμμα ΓΕΦΥΡΑ για δανειολήπτες φυσικά πρόσωπα που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-241	0
11	Πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ 2» για δανειολήπτες νομικά πρόσωπα που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19	-224	-61
12	Μη επιστρεπτέα επιχορήγηση σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μέσω ΠΔΕ και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	-920	0
13	Επιδότηση επιτοκίου των επιχειρηματικών δανείων των επιχειρήσεων μέσω ΠΔΕ	-104	0
14	Κάλυψη αυξημένων υγειονομικών δαπανών λόγω της πανδημίας Covid-19 (εξοπλισμός, αναλώσιμα, εμφύλια, self test, αμοιβές έκτακτου προσωπικού)	-1.143	-416
15	Κάλυψη των έκτακτων δαπανών, λόγω της πανδημίας Covid-19, των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης	-262	-82
16	Νέες προσλήψεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς (ΟΣΥ/ΣΤΑΣΥ), χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) επιπλέον λεωφορείων και σύμβαση με ΚΤΕΛ	-50	-50
17	Αποζημίωση επιχειρήσεων για την άδεια ειδικού σκοπού εργαζομένων με τέκνα (για την περίοδο που τα σχολεία ήταν κλειστά λόγω της πανδημίας Covid-19)	-10	0
18	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του Υπουργείου Τουρισμού	-80	0
19	Ενίσχυση του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του ΟΑΕΔ	-17	-12
20	Επιπρόσθετη στήριξη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	-88	0
21	Αποζημίωση σε εταιρείες ΚΤΕΛ και την ΤΡΑΙΝΟΣΕ για τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στις θέσεις επιβατών	-49	0
22	Αποζημίωση ακτοπλοϊκών γραμμών	-47	0
23	Ενίσχυση επιχειρήσεων του πολιτισμού λόγω περιορισμού θέσεων σε θέατρα, κινηματογράφους, συναυλιακούς χώρους κτλ	-35	-5
24	Οικονομικές ενισχύσεις και αποζημιώσεις αερολιμένων και αεροπορικών γραμμών που επιβαρύνουν τον τακτικό προϋπολογισμό (δαπάνη)	-169	0
25	Κρατική ενίσχυση επιχειρήσεων με τη μορφή της επιδότησης παγίων δαπανών (συμφηφισμός με ασφαλιστι-	-238	0

Πίνακας 2.5 Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19 στην ελληνική οικονομία (σε εκατ. ευρώ)			
a/a	Περιγραφή	2021	2022
	κές εισφορές)		
26	Επιδότηση κεφαλαίου κίνησης για επιχειρήσεις στον κλάδο της εστίασης μέσω ΠΔΕ	-240	0
27	Επιδότηση κεφαλαίου κίνησης για επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου, γυμναστήρια και λοιπούς κλάδους μέσω ΠΔΕ	-300	0
28	Νέο εγγυοδοτικό πρόγραμμα χρηματοδότησης πολύ μικρών επιχειρήσεων μέσω ΠΔΕ και της Αναπτυξιακής Τράπεζας	-220	0
29	Προπληρωμένη κάρτα για χρήση σε τουριστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες στην ηλικιακή ομάδα 18-25	-70	0
Γ	Ταμειακά ουδέτερες παρεμβάσεις	0	0
1	Αναστολή αποπληρωμής δόσεων των ενήμερων τραπεζικών δανείων για επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία	0	0
2	Αναστολή πληρωμής επιταγών των επιχειρήσεων που πλήττονται από την πανδημία	0	0
	Ταμειακό Κόστος των Παρεμβάσεων (A + B)	-15.426	-2.904
Δ	Παρεμβάσεις με δημοσιονομική επιβάρυνση	-1.093	0
1	Δημοσιονομική πρόβλεψη για μη αποπληρωμή από τις επιχειρήσεις ενός ποσοστού από τις επιστρεπτές προκαταβολές που δόθηκαν εντός του 2020	-1.093	0
Ε	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων	-230	0
1	Μόχλευση δανείων πολύ μικρών επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-230	0
	Συνολική Αξία Παρεμβάσεων (A+B+Δ+E)	-16.749	-2.904
	Εκ των οποίων		
i	Παρεμβάσεις που επιβαρύνουν άμεσα το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-15.308	-2.904
ii	Παρεμβάσεις που αφορούν στην αναβολή εισπραχθέντων εσόδων	-295	0
iii	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας	-916	0
iv	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων	-230	0
	Παρεμβάσεις ανά κατηγορία		
1	Παρεμβάσεις εσόδων που επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-3.537	-2.036
2	Παρεμβάσεις δαπανών που επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα	-12.066	-868
2.1	Παρεμβάσεις δαπανών που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό	-8.720	-807
2.2	Παρεμβάσεις δαπανών που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-3.346	-61
3	Παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας (προ μόχλευσης)	-916	0
3.1	Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό	-696	0
3.2	Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-220	0
4	Μόχλευση χρηματοδοτικών εργαλείων που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ	-230	0
	Συνολικό δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων (1+2)	-15.603	-2.904
	Συνολική αξία παρεμβάσεων (1+2+3+4)	-16.749	-2.904

Για το τέταρτο τρίμηνο του 2021 και το έτος 2022 οι κυριότερες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας εστιάζονται στις ακόλουθες:

- Επεκτείνεται έως το τέλος του 2022 η απαλλαγή από την ειδική εισφορά αλληλεγγύης και η μείωση των τριών μονάδων των ασφαλιστικών εισφορών στον ιδιωτικό τομέα. Κόστος 1,58 δισ. ευρώ για το 2021 και 1,65 δισ. ευρώ για το 2022.
- Μειώνεται το ποσοστό επιστροφής όλων των επιστρεπτών προκαταβολών ανάλογα με την πώση των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης. Το συνολικό κόστος του μέτρου ανέρχεται σε 1.230 εκατ. ευρώ, εκ του οποίου 1.093 εκατ. ευρώ είναι το δημοσιονομικό κόστος από τη μη επιστροφή ποσοστού των επιστρεπτών προκαταβολών που χορηγήθηκαν εντός του 2020 και 137 εκατ. ευρώ από τη μη επιστροφή ποσοστού των επιστρεπτών προκαταβολών που χορηγήθηκαν εντός του 2021. Το σύνολο του κόστους επιβαρύνει δημοσιονομικά το έτος 2021 με την έκδοση των σχετικών αποφάσεων. Από τα 1.230 εκατ. ευρώ, τα 569 εκατ. ευρώ που αφορούσαν τη μη αποπληρωμή ενός ποσοστού των τριών πρώτων κύκλων της επιστρεπτέας προκαταβολής είχαν προβλεφθεί στο ΜΠΔΣ 2022-2025, συνελπώς το κόστος των επιπλέον μειώσεων ανέρχεται σε 661 εκατ. ευρώ.

- Επεκτείνεται η εφαρμογή των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στις μεταφορές, τον καφέ και μη αλκοολούχα ποτά, στους κινηματογράφους, τις θεατρικές παραστάσεις, τις συναυλίες και στο τουριστικό πακέτο έως τον Ιούνιο του 2022. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 248 εκατ. ευρώ για το 2021 και 211 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Μειώνεται ο συντελεστής ΦΠΑ στα γυμναστήρια και τις σχολές χορού από 24% σε 13% από τον Οκτώβριο του 2021 έως τον Ιούνιο του 2022. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 1 εκατ. ευρώ για το 2021 και 4,5 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Επεκτείνεται η αναστολή πληρωμής του τέλους συνδρομητικής τηλεόρασης έως τον Ιούνιο του 2022. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 18 εκατ. ευρώ για το 2021 και 9 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Από το πρόγραμμα επιδότησης παγίων δαπανών έχουν ήδη συμψηφιστεί, έως την 1η Οκτωβρίου 2021, οφειλές προς τη φορολογική αρχή και τον e-ΕΦΚΑ ύψους 266 εκατ. ευρώ και αναμένεται να συμψηφιστούν επιπλέον οφειλές περίπου 180 εκατ. ευρώ την επόμενη περίοδο.
- Επεκτείνεται το πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ» επιδότησης δόσεων δανείων νοικοκυριών που επλήγησαν από την πανδημία για τρεις μήνες εντός του 2021. Το δημοσιονομικό κόστος του προγράμματος ανέρχεται σε 241 εκατ. ευρώ για το 2021.
- Επεκτείνεται το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ έως το τέλος του 2021. Το δημοσιονομικό κόστος του προγράμματος ανέρχεται σε 176 εκατ. ευρώ για το 2021 και 32 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Επεκτείνεται το πρόγραμμα των 100.000 νέων θέσεων εργασίας για άλλες 50.000 νέες θέσεις μέχρι εξαντλήσεώς τους. Το δημοσιονομικό κόστος του προγράμματος εκτιμάται σε 296 εκατ. ευρώ για το 2021 και 186 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Επεκτείνεται το πρόγραμμα επιδότησης κενών θέσεων στον πολιτισμό έως τον Δεκέμβριο του 2021. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 35 εκατ. ευρώ για το 2021 και 5 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Επιπλέον τους επόμενους μήνες οι επιχειρήσεις εξακολουθούν και ωφελούνται (α) από το πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ 2» για την επιδότηση δανείων νομικών προσώπων δημοσιονομικού κόστους 224 εκατ. ευρώ για το 2021 και 61 εκατ. ευρώ για το 2022, (β) από τη μειωμένη προκαταβολή φόρου εισοδήματος (70% για τα νομικά πρόσωπα και 55% για τα φυσικά πρόσωπα-επιτηδευματίες) με δημοσιονομικό κόστος 953 εκατ. ευρώ για το 2021, (γ) από την εκταμίευση των υπολειπόμενων ποσών από τις επιχορηγήσεις των προγραμμάτων στήριξης των κλάδων της εστίασης, του τουρισμού, των γυμναστηρίων και λοιπών κλάδων μέσω ΠΔΕ, εκτιμώμενου ύψους 540 εκατ. ευρώ για το 2021 και (δ) από το εγγυοδοτικό πρόγραμμα πολύ μικρών επιχειρήσεων συνολικού ύψους 450 εκατ. ευρώ.

Λοιπές δημοσιονομικές παρεμβάσεις

Η ελληνική οικονομία παρουσίασε κατά το α' εξάμηνο του 2021 σημαντική βελτίωση ως προς τον ρυθμό ανάπτυξης, ενώ εκτιμάται ότι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης θα διατηρηθεί το β' εξάμηνο του 2021. Σύμφωνα με τις προβλέψεις και το 2022 ο ρυθμός ανάπτυξης θα συνεχίσει να κινείται σε υψηλά ποσοστά. Με αυτό ως δεδομένο δίνεται η δυνατότητα επιπλέον

στοχευμένων παρεμβάσεων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, της απασχόλησης αλλά και των ευκαιριών της νέας γενιάς. Οι παρεμβάσεις αυτές, συνολικού κόστους 301 εκατ. ευρώ για το 2021 και 385 εκατ. ευρώ για το 2022, αναλύονται ως εξής:

Ενίσχυση των νοικοκυριών και της νέας γενιάς

- Από την 1η Οκτωβρίου 2021 καταργείται ο φόρος γονικών παροχών-δωρεών για συγγενείς πρώτου βαθμού, που αφορά γονικές παροχές-δωρεές έως 800.000 ευρώ. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 7 εκατ. ευρώ για το 2021 και 26 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Το πρόγραμμα «Πρώτο Ένσημο»: Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ανεργία των νέων, όλοι οι νέοι από 18 έως 29 ετών που δεν έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία και θα προσληφθούν εντός του έτους 2022, λαμβάνουν 1.200 ευρώ για τους πρώτους έξι μήνες απασχόλησης, εκ των οποίων τα μισά αποτελούν επιδότηση μισθολογικού κόστους και τα μισά προσαύξηση μισθού. Το δημοσιονομικό κόστος ανέρχεται σε 28 εκατ. ευρώ για το 2022.
- Μειώνεται το τέλος συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας από 12% έως 20% που κυμαίνεται σήμερα στο 10% και καταργείται για νέους έως 29 ετών από 1η Ιανουαρίου 2022. Το δημοσιονομικό κόστος για το 2022 ανέρχεται σε 68 εκατ. ευρώ.
- Από το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 επεκτείνεται η χορήγηση στεγαστικού επιδόματος και στους σπουδαστές των δημόσιων ΙΕΚ. Το δημοσιονομικό κόστος για το 2022 ανέρχεται σε 5 εκατ. ευρώ.
- Για καταναλώσεις της περιόδου Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 2021 επιδοτούνται, για το σύνολο του πληθυσμού, οι πρώτες 300 Kwh μηνιαίως με ποσό 30 €/Mwh, αντισταθμίζοντας την αναμενόμενη αύξηση του ρεύματος. Η δαπάνη του σχετικού ταμείου για το 2021 ανέρχεται σε 180 εκατ. ευρώ.
- Αυξάνεται το ποσό ενίσχυσης για το επίδομα θέρμανσης που θα δοθεί τον Δεκέμβριο του 2021. Το επιπλέον δημοσιονομικό κόστος για το 2021 ανέρχεται σε 16 εκατ. ευρώ.
- Φορολογικά κίνητρα για τη χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών: Από τον Ιανουάριο του 2022 και έως το 2025, το 30% των δαπανών που πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής προς συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους και μέχρι του ποσού των 5.000 ευρώ ετησίως, εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα των φυσικών προσώπων.
- Κατά τον μήνα Δεκέμβριο θα δοθεί διπλή δόση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Το επιπλέον δημοσιονομικό κόστος για το 2021 ανέρχεται σε 64 εκατ. ευρώ.

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και του πρωτογενούς τομέα

- Από τον Ιανουάριο του 2022 μειώνεται ο φόρος νομικών προσώπων από το 24% στο 22%. Το δημοσιονομικό κόστος για το 2022 ανέρχεται σε 183 εκατ. ευρώ.
- Από την 1η Οκτωβρίου 2021 μειώνεται κατά 50% ο φόρος στη συγκέντρωση κεφαλαίου. Το δημοσιονομικό κόστος για το 2021 ανέρχεται σε 9 εκατ. ευρώ και για το 2022 σε 38 εκατ. ευρώ.

- Από την 1η Οκτωβρίου 2021 μειώνεται ο ΦΠΑ των ζωοτροφών που προορίζονται για ζωική παραγωγή από το 13% στο 6%. Το δημοσιονομικό κόστος για το 2021 ανέρχεται σε 4 εκατ. ευρώ και για το 2022 σε 15 εκατ. ευρώ.
- Χορήγηση προσαυξημένης έκπτωσης για δαπάνες που αφορούν σε πράσινη οικονομία, ενέργεια και ψηφιοποίηση από την 1η Ιανουαρίου 2022. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε 20 εκατ. ευρώ κατ' έτος και αναμένεται να επηρεάσει τα έτη 2023 και έπειτα.
- Κίνητρα για συνενώσεις και συνεργασίες μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της έκπτωσης επί του φόρου εισοδήματος, δημιουργώντας σημαντικές οικονομίες κλίμακας και αυξημένες δυνατότητες δανεισμού.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» (ΕΣΑΑ), επιδιώκει την αλλαγή του οικονομικού και θεσμικού μοντέλου της χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο, περιλαμβάνει πλήθος φιλόδοξων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που αποσκοπούν στη στροφή προς ένα οικονομικό μοντέλο περισσότερο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο, προς ένα κράτος πιο αποτελεσματικό, με λιγότερη γραφειοκρατία, ψηφιακά αναβαθμισμένο, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και ένα ανθεκτικότερο κοινωνικό δίκτυο προστασίας.

Την περίοδο 2021-2026 αναμένεται να εκταμιευθούν 30,5 δισ. ευρώ στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), εκ των οποίων 17,8 δισ. ευρώ αφορούν σε επιχορηγήσεις και 12,7 δισ. ευρώ σε δάνεια. Το «Ελλάδα 2.0» επιδιώκει το συνολικό ποσό των επενδυτικών πόρων που θα κινητοποιηθούν από τον ιδιωτικό τομέα να προσεγγίσει τα 59 δισ. ευρώ, ποσό διπλάσιο από το αντίστοιχο κονδύλι που θα εκταμιευθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ).

Το «Ελλάδα 2.0» αποτελείται από τέσσερις βασικούς πυλώνες με αντίστοιχα ποσά στο σκέλος των επιχορηγήσεων και επιπλέον κινητοποίηση πόρων:

- Πράσινη Μετάβαση: με προϋπολογισμό ύψους 6,17 δισ. ευρώ (προβλέπεται η κινητοποίηση πόρων ύψους 11,58 δισ. ευρώ),
- Ψηφιακή Μετάβαση: με προϋπολογισμό ύψους 2,2 δισ. ευρώ (προβλέπεται η κινητοποίηση πόρων ύψους 2,36 δισ. ευρώ),
- Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή (υγεία, παιδεία, κοινωνική προστασία): με προϋπολογισμό ύψους 5,18 δισ. ευρώ (προβλέπεται η κινητοποίηση πόρων ύψους 5,27 δισ. ευρώ),
- Ιδιωτικές επενδύσεις, οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός: με προϋπολογισμό ύψους 4,84 δισ. ευρώ (προβλέπεται η κινητοποίηση πόρων ύψους 8,78 δισ. ευρώ).

Αναφορικά με το σκέλος των επιχορηγήσεων έως την 1η Οκτωβρίου 2021 έχουν ενταχθεί στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 38 δράσεις συνολικού προϋπολογισμού 2,657 δισ. ευρώ και προγραμματίζεται έως το τέλος του 2021 να ενταχθούν δράσεις συνολικού προϋπολογισμού άνω των 5,5 δισ. ευρώ. Για το 2022 εκτιμάται εκταμίευση ποσού ύψους 3,2 δισ. ευρώ.

Το Ελληνικό Σχέδιο επιδιώκει μέσω της αξιοποίησης των δανείων του ΤΑΑ, ύψους 12,7 δισ. ευρώ, να κινητοποιήσει επενδυτικούς πόρους 30,9 δισ. ευρώ, χρηματοδοτώντας σχέδια που εμπίπτουν στις παρακάτω κατηγορίες:

- Πράσινη Μετάβαση
- Ψηφιακή Μετάβαση
- Εξωστρέφεια (εξαγωγικός προσανατολισμός)
- Καινοτομία
- Ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας, μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων

Η χρηματοδότηση των ιδιωτικών επενδύσεων από τους πόρους των δανείων του ΤΑΑ θα πραγματοποιηθεί μέσω τριών διακριτών χρηματοδοτικών καναλιών: (α) μέσω των διεθνών χρηματοδοτικών θεσμών, συμπεριλαμβανομένων της ΕΤΕπ και της ΕΤΑΑ, (β) μέσω των εμπορικών τραπεζών, ελληνικών αλλά και διεθνών, (γ) μέσω ενός ταμείου επιχειρηματικών συμμετοχών υπό την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων ΑΕ (ΕΑΤΕ).

Σε αυτό το πλαίσιο, υπεγράφη ήδη η επιχειρησιακή συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΙΒ) για αξιοποίηση ποσού έως 5 δισ. ευρώ από το δανειακό σκέλος των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, ενώ προετοιμάζεται η αντίστοιχη συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΒΡΔ) για συγχρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων. Παράλληλα, δημοσιεύτηκε η πρόσκληση για συμμετοχή και των εμπορικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Για το 2021 εκτιμάται εκταμίευση προς τα διεθνή και εμπορικά πιστωτικά ιδρύματα ποσού ύψους 1,5 δισ. ευρώ και για το 2022 ποσού ύψους 2 δισ. ευρώ.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Η επιτυχημένη παρουσία της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές συνεχίστηκε και το 2021, ενισχύοντας τη συνολική ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας και ταυτόχρονα διατηρώντας τα υψηλά ταμειακά διαθέσιμα του Ελληνικού Δημοσίου στα υψηλά επίπεδα των προηγούμενων ετών. Η εμβληματική κοινοπρακτική έκδοση τριακονταετούς ομολόγου, για πρώτη φορά μετά το 2008 και η κοινοπρακτική έκδοση πενταετούς ομολόγου για πρώτη φορά με μηδενικό επιτόκιο, επιβεβαίωσαν την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών στα ελληνικά κρατικά χρεόγραφα, τα οποία, ενισχυόμενα από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα αγοράς χρεογράφων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, διαπραγματεύονται στη δευτερογενή αγορά σε νέα ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Οι εκδόσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσω κοινοπραξίας είχαν και φέτος πολύ μεγάλο ποσοστό υπερκάλυψης του βιβλίου προσφορών τους και συνέχισαν να διατίθενται κυρίως σε τελικούς επενδυτές. Η άντληση των κεφαλαίων έγινε με ιστορικά χαμηλό κόστος χρηματοδότησης, κάτι που, σε συνδυασμό με τη νέα πρόωρη αποπληρωμή μέρους του δανείου του ΔΝΤ στις αρχές του 2021, έχει σωρευτικά θετικό όφελος στη μακροπρόθεσμη διατήρηση χαμηλών ετήσιων δαπανών για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι το αξιόχρεο του Ελληνικού Δημοσίου, παρά τη δυσμενή διεθνή συγκυρία της πανδημίας, αναβαθμίστηκε περαιτέρω μέσα στο 2021 πλησιάζοντας όλο και περισσότερο προς τον στόχο επίτευξης της επενδυτικής βαθμίδας τα προσεχή έτη, κάτι που θα έχει πολλαπλά ευεργετικά οφέλη τόσο για τα ελληνικά ομόλογα όσο και για την ελληνική οικονομία γενικότερα.

Ειδικότερα, οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου κατά τη διάρκεια του 2021 καλύφθηκαν καταρχήν από εκδόσεις και επανεκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, πενταετούς, δεκαετούς και τριακονταετούς διάρκειας συνολικής ονομαστικής αξίας 15.400 εκατ. ευρώ και αξίας διακανονισμού 15.900 εκατ. ευρώ, από εκταμιεύσεις δανείων συνολικού ύψους 3.265 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Ένωση για το πρόγραμμα «SURE», από εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους 1.654,6 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Σταθερότητας, καθώς επίσης και αναχρηματοδότηση βραχυπρόθεσμου χρέους. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου πραγματοποιήθηκε μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξάμηνης και ετήσιας διάρκειας, καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements, τις οποίες συνάπτει ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) για την αξιοποίηση των διαθεσίμων, κυρίως, των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Στις 31/08/2021 το σύνολο των δανείων που έχουν χορηγηθεί από τον Μηχανισμό Στήριξης ανήλθε σε 243.942,5 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα δάνεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διαμορφώθηκαν σε 1.817,3 εκατ. ευρώ.

1. Σύνθεση δημόσιου χρέους

Το χρέος της Κεντρικής και Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 386.320 εκατ. ευρώ ή 218,4% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2021, έναντι 374.006 εκατ. ευρώ ή 225,5% ως

ποσοστό του ΑΕΠ το 2020, παρουσιάζοντας μείωση κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2020.

Το 2022 το ύψος του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 391.200 εκατ. ευρώ ή 209,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2021.

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 350.000 εκατ. ευρώ ή 197,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2021, έναντι 341.023 εκατ. ευρώ ή 205,6% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2020, παρουσιάζοντας μείωση κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2020. Το 2022, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 355.000 εκατ. ευρώ ή 190,4% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 7,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2021 (πίνακας 3.1).

Πίνακας 3.1 Σύνθεση δημόσιου χρέους (σε εκατ. ευρώ)						
	2017	2018	2019	2020	2021*	2022**
Ομόλογα	50.457	51.551	55.601	66.880	81.800	87.500
Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι	14.943	15.280	12.613	11.801	12.600	12.600
Δάνεια	248.373	267.597	258.898	259.968	255.920	255.100
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	14.931	24.521	28.903	35.357	36.000	36.000
A. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	328.704	358.949	356.015	374.006	386.320	391.200
(ως % του ΑΕΠ)	185,5%	199,7%	194,1%	225,5%	218,4%	209,8%
B. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	-384	-7.724	-8.281	-13.874	-16.320	-16.200
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (A+B)	328.320	351.225	347.734	360.132	370.000	375.000
(ως % του ΑΕΠ)	185,3%	195,4%	189,6%	217,2%	209,2%	201,1%
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-10.839	-16.504	-16.661	-19.109	-20.000	-20.000
E. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ+Δ)	317.481	334.721	331.073	341.023	350.000	355.000
(ως % του ΑΕΠ)	179,2%	186,2%	180,5%	205,6%	197,9%	190,4%
ΑΕΠ	177.152	179.727	183.413	165.830	176.855	186.497

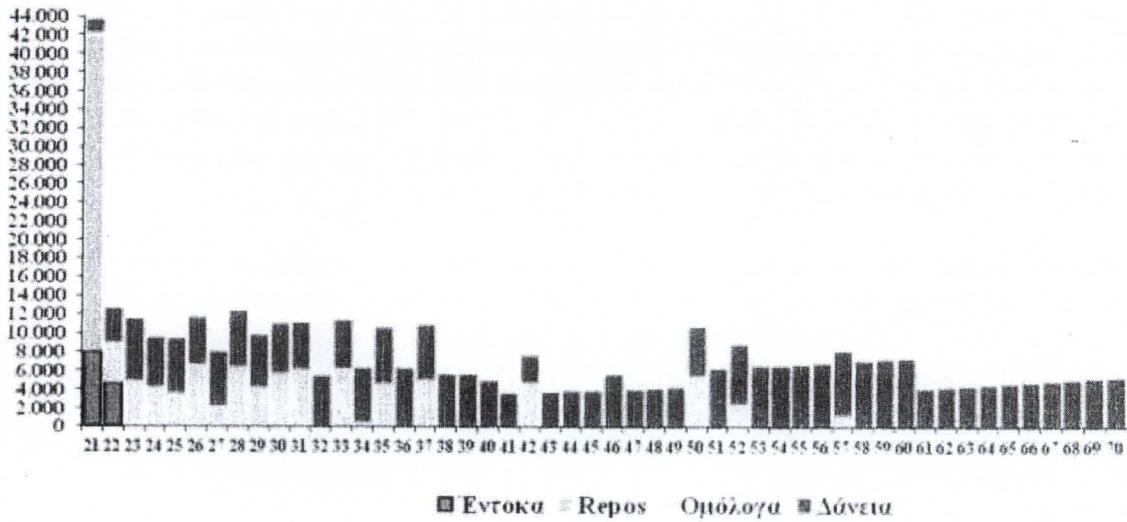
* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης

Ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης, στις 31/8/2021, εκτείνεται μέχρι το έτος 2070. Η περαιτέρω δανειοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών τα επόμενα έτη αναμένεται να αντικαταστήσει σταδιακά τα δάνεια με ομόλογα (διάγραμμα 3.1).

**Διάγραμμα 3.1 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 31/08/2021
(σε εκατ. ευρώ)**

2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Όπως φαίνεται στον πίνακα, οι δαπάνες για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης διαμορφώνονται κοντά στα επίπεδα των 5.500-6.200 εκατ. ευρώ, ήτοι γύρω στο 3,1%-3,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ (πίνακας 3.2). Οι μειωμένες δαπάνες τόκων τα τελευταία χρόνια οφείλονται στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους μετά την ανταλλαγή των ομολόγων (PSI) του Μαρτίου 2012 και την επαναγορά του Δεκεμβρίου 2012, στη μείωση των επιτοκίων των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης και στην αναβολή καταβολής τόκων για τα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς επίσης και στην πτώση των επιτοκίων του ευρώ.

**Πίνακας 3.2 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης
(σε εκατ. ευρώ)**

	2017	2018	2019	2020	2021*	2022**
Τόκοι προ SWAP	5.693	4.671	5.185	4.588	4.580	4.570
Τόκοι μετά SWAP	6.208	5.554	6.001	6.276	6.050	5.970
Τόκοι μετά SWAP ως % του ΑΕΠ	3,5%	3,1%	3,3%	3,8%	3,4%	3,2%

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

Σημείωση: Οι τόκοι προ SWAP υπολογίζονται συμψηφιστικά και αφορούν τις πληρωμές τόκων μείον τις εισπράξεις από επανεκδόσεις ομολόγων, αρνητικά επιτόκια κ.λπ.

3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Η υλοποίηση του προγράμματος αγοράς κρατικών χρεογράφων («Pandemic Emergency Purchase Programme» –PEPP) συνεχίστηκε από την ΕΚΤ κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους με τις μηνιαίες αγορές ευρωπαϊκών κρατικών τίτλων να διαμορφώνονται στα τρέχοντα επίπεδα των 20 δισ. ευρώ. Το πρόγραμμα αναμένεται να επιβραδυνθεί σταδιακά τους προσεχείς μήνες με προοπτική να ολοκληρωθεί τον Μάρτιο του 2022, οπότε και οι συνολικές αγορές τίτλων μπορούν να ανέρθουν δυνητικά σε 1,85 τρισ. ευρώ, ενώ στη συνέχεια θα επαναξιολογηθεί η συνέχισή του με βάση τα τότε δεδομένα.

Η συνολική συμμετοχή των ελληνικών ομολόγων στο έκτακτο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ υπερβαίνει τα 29 δισ. ευρώ, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη συχνή έκδοση νέων τίτλων από το Ελληνικό Δημόσιο προκειμένου να διασφαλίζεται η επάρκειά τους για διαπραγμάτευση στη δευτερογενή αγορά. Κατά τη διάρκεια του 2021 οι αποδόσεις των μεσοπρόθεσμων κρατικών τίτλων των περισσότερων χωρών της Ευρωζώνης διαπραγματεύονταν με αρνητικές αποδόσεις, ενώ οι μακροπρόθεσμοι τίτλοι διαπραγματεύονταν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Η διαφορά απόδοσης (yield spread) μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού και του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου αναφοράς κινήθηκε, ως επί το πλείστον, στα επίπεδα των 110-120 μονάδων βάσης κατά τη διάρκεια του 2021, σαφώς βελτιωμένη συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Στο τέλος Σεπτεμβρίου η διαφορά απόδοσης διαμορφώνεται στα επίπεδα των 100 μονάδων βάσης, με την τρέχουσα απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να διαμορφώνεται γύρω στο 0,78%.

Το βραχυχρόνιο κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αποτυπώνεται στις δημοπρασίες εντόκων γραμματίων 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξακολουθεί να κινείται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα με αρνητικά επιτόκια για όλες τις διάρκειες των εκδόσεων. Στις πρόσφατες δημοπρασίες του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου του 2021 αυτό διαμορφώθηκε στο -0,40% για τα τρίμηνα, -0,39% για τα εξάμηνα και -0,31% για τα ετήσια έντοκα γραμμάτια, γεγονός που οφείλεται στα χαμηλά διεθνή επιτόκια, τη συμμετοχή των ελληνικών ομολόγων στο PEPP και τις επιτυχημένες εξόδους της χώρας στις αγορές κεφαλαίων καθ' όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποίησε τον Ιανουάριο του 2021 επανέκδοση τριακονταετούς ομολόγου ονομαστικής αξίας 1.400 εκατ. ευρώ και αξίας διακανονισμού 2.027 εκατ. ευρώ με ιδιωτική τοποθέτηση και ακολούθησε τον Φεβρουάριο του 2021 κοινοπρακτική έκδοση δεκαετούς ομολόγου ύψους 3.500 εκατ. ευρώ, με σταθερό επιτόκιο 0,75% και τον Μάρτιο του 2021 κοινοπρακτική έκδοση τριακονταετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ, με σταθερό επιτόκιο 1,875%. Κατόπιν, τον Μάιο του 2021 πραγματοποιήθηκε κοινοπρακτική έκδοση πενταετούς ομολόγου ύψους 3.000 εκατ. ευρώ με μηδενικό επιτόκιο και τον Ιούνιο του 2021 ακολούθησε η κοινοπρακτική επανέκδοση του δεκαετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με απόδοση 0,888%. Τον Σεπτέμβριο του 2021 έγινε διπλή επανέκδοση του πενταετούς και του τριακονταετούς ομολόγου ύψους 1.500 και 1.000 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, με απόδοση 0,020% και 1,675%, αντίστοιχα.

Κατά τη διάρκεια του έτους το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε να εκδίδει τίτλους βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με μηνιαίες εκδόσεις

εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων και τριμηνιαίες εκδόσεις διάρκειας 52 εβδομάδων, καθώς επίσης και σύναψη συμφωνιών repos κυρίως με τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Στις 31/08/2021 το ανεξόφλητο υπόλοιπο των ΕΓΕΔ ανερχόταν σε 12.600 εκατ. ευρώ, ενώ τα repos ανήλθαν σε 33.776,7 εκατ. ευρώ.

Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η συνολική αξία των συναλλαγών που καταγράφηκε στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες τίτλων και τις συμφωνίες επαναγοράς στην εξωχρηματιστηριακή αγορά (over-the-counter) και τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης, διαμορφώθηκε σε 109,32 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2021 έναντι 108,32 δισ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2021, ενώ το β' τρίμηνο του 2020 είχε διαμορφωθεί σε 123,64 δισ. ευρώ.

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021, το 21,7% της συναλλακτικής δραστηριότητας στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) επικεντρώθηκε στους τίτλους με διάρκεια έως 5 έτη, το 26,8% στους τίτλους με διάρκεια από 5 έως 10 έτη και το 51,5% σε τίτλους με διάρκεια από 10 έως 30 έτη.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 4 Ελληνικά και 14 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα.

4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2022

Κατά το έτος 2021, παρά τη συνέχιση της πανδημίας του Covid-19 και τις αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες τόσο στο εσωτερικό όσο και παγκοσμίως, για το ΕΔ συνεχίστηκε η αξιοποίηση και η βέλτιστη διαχείριση του συνόλου των κρατικών ταμειακών διαθεσίμων, τα οποία διατηρήθηκαν, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα αντίστοιχο όφελος ως προς το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, με σωρευτικά θετικές επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου για όλο το έτος 2021 συνεχίστηκε να υλοποιείται μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων, διάρκειας 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξασφαλίζοντας συνεχή εκδοτική παρουσία σε όλο το βραχυχρόνιο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων, διατηρώντας στα ίδια επίπεδα τη μέση σταθμική ωρίμανση του βραχυχρόνιου δανεισμού καθώς και τους δείκτες κινδύνου αναχρηματοδότησης, επιτυγχάνοντας παράλληλα ιστορικά ρεκόρ χαμηλών-αρνητικών αποδόσεων.

Το σύνολο των μικτών χρηματοδοτικών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2021, που προέκυψαν επιπροσθέτως λόγω των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, καλύφθηκε κυρίως από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, δεκαετούς, τριαντακαιετούς και πενταετούς διάρκειας, συνολικής ονομαστικής αξίας 15.900 εκατ. ευρώ, υλοποιώντας το εγκεκριμένο δανειακό πρόγραμμα του έτους, καλύπτοντας συγχρόνως τα κενά ληκτότητας της καμπύλης αποδόσεων, με επαρκούς ρευστότητας ομολογιακές εκδόσεις αναφοράς (benchmark issues), βελτιώνοντας εξαιρετικά τους όγκους συναλλαγών της δευτερογενούς αγοράς ελληνικών κρατικών χρεογράφων, φτάνοντας σε υψηλά 10-ετίας, διασφαλίζοντας έτσι την περαιτέρω μείωση των περιθωρίων (spreads) δανεισμού του ΕΔ, κυρίως όμως με την επέκταση της διάρκειας των νέων εκδόσεων, για πρώτη φορά μετά από σχεδόν 13 έτη.

Δεδομένων των υψηλών ταμειακών διαθεσίμων του ΕΔ, των αναμενόμενων αυξημένων επιπλέον εκταμιεύσεων προς το ΕΔ από τα διάφορα σχήματα που έχουν ήδη αποφασισθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καθώς και των σχετικά περιορισμένων χρηματοδοτικών αναγκών του για το έτος 2022, η δανειακή στρατηγική για το επόμενο έτος αναμένεται να είναι παρόμοια με αυτή του 2021. Συγκεκριμένα, η στόχευση της δανειακής στρατηγικής θα είναι η διασφάλιση της συνεχούς εκδοτικής παρουσίας του ΕΔ στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται από τη συμμετοχή της χώρας στο PEPP, καθ' όλη τη διάρκειά του, η περαιτέρω παροχή εκδόσεων υψηλής ρευστότητας με διατήρηση της ήδη εκτεταμένης φυσικής ωρίμανσής τους, η περαιτέρω μείωση των περιθωρίων δανεισμού του ΕΔ, καθώς και η περαιτέρω διασφάλιση της συνέπειας του ΕΔ ως κρατικού εκδότη με χαρακτηριστικά χώρας της ευρωζώνης. Ταυτόχρονα θα επιχειρηθεί η αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται στο βραχυχρόνιο τμήμα της ευρωπαϊκής καμπύλης σε περιβάλλον αυξανόμενων επιτοκίων, αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις υφιστάμενες θέσεις και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού χαρτοφυλακίου δημοσίου χρέους. Τέλος, κατά το νέο έτος θα επιχειρηθεί η δημιουργία πλαισίου έκδοσης ελληνικών κρατικών χρεογράφων με προσανατολισμό των δανειακών τους προσόδων στην «πράσινη» και «βιώσιμη» ανάπτυξη, με στόχο την επέκταση της επενδυτικής βάσης και τη βελτίωση της εικόνας της χώρας στις διεθνείς αγορές.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, θα επιδιωχθεί, στο πλαίσιο λειτουργίας της πρωτογενούς αγοράς, πλέον της εκδοτικής δραστηριότητας, να εφαρμοστεί πολιτική διαχείρισης χαρτοφυλακίου, μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται ο αναγκαίος χώρος για τη συνεχή παρουσία του ΕΔ στις αγορές, η περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, η παροχή της αναγκαίας ρευστότητας και η βελτίωση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς των ελληνικών ομολόγων, με ταυτόχρονη αξιοποίηση της εκάστοτε κλίσης της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων για τη διασφάλιση βέλτιστου αποτελέσματος, αναφορικά με το κόστος δανεισμού.

Κατά το επόμενο έτος, θα διατηρηθούν οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι διαχείρισης του χαρτοφυλακίου δημοσίου χρέους, όπως είναι η περαιτέρω μείωση ή/και εξάλειψη, του συναλλαγματικού κινδύνου για τα δάνεια εκτός ευρώ και η διατήρηση της υφιστάμενης αναλογίας χρέους σταθερού επιτοκίου στο σύνολο του χαρτοφυλακίου.